

393N BEGIJNHOFWONING NR. 20 (TURNHOUT)

Begijnhof 20 | 2300 Turnhout

BEGIJNHOFWONING NR. 20 - CHE- & BOUWFYSISCH ANALYSE

Opgemaakt door **ARAT architecten**

Fraikinstraat 71 | 2200 Herentals | www.arat.be

T 014 24 86 90 | info@arat.be

Opgemaakt te Herentals | april 2024

Opdrachtgever | **OCMW TURNHOUT**

Stationstraat 80 | 2300 Turnhout

Contactpersoon | Lieve Wouters

HOOFDSTUK 01 IDENTIFICATIE		9
01.01	SITUERING EN KADASTRAAL OVERZICHT	9
01.02	BESCHRIJVING ONROEREND ERFGOED (NR. 18-21)	9
01.03	BESCHERMING	9
01.04	OPMETING FEBRUARI 2022	10
HOOFDSTUK 02 HISTORISCHE NOTA		15
02.01	GESCHIEDENIS VAN HET TURNHOUTSE BEGIJNHOF	15
02.01.01	<i>Algemene chronologie</i>	15
02.02	TYOLOGIE	17
02.02.01	<i>Kempisch woonhuis versus de stadswoning</i>	17
02.03	GESCHIEDENIS VAN BEGIJNHOFWONING 20	19
02.03.01	<i>Zeventiende eeuw</i>	19
02.03.02	<i>Negentiende - twintigste eeuw</i>	21
02.04	BOUWSPOREN ONDERZOEK	22
02.05	SYNTHESE BOUWFASEN	25
HOOFDSTUK 03 INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN		29
03.01	WONINGGROEP	29
03.02	EXTERIEUR	31
03.02.01	<i>Dak</i>	31
03.02.02	<i>Voorgevel</i>	31
03.02.03	<i>Achtergevel</i>	33
03.02.04	<i>Aanbouw</i>	35
03.02.05	<i>Tuin</i>	37
03.02.06	<i>Tuinberging</i>	37
03.03	INTERIEUR	41
03.03.01	<i>Kelder</i>	41
03.03.02	<i>Gelijkvloerse verdieping</i>	41
03.03.03	<i>Verdieping</i>	47
03.03.04	<i>Zolder</i>	53
HOOFDSTUK 04 BOUWFYSISCHE ANALYSE		59
04.01	EXTERIEUR	59
04.01.01	<i>Voorgevel</i>	59
04.01.02	<i>Achtergevel</i>	59

04.01.03	Schrijnwerk	59
04.01.04	Ijzeren onderdelen	59
04.01.05	Bedaking en kroonlijst	61
04.01.06	Dakstructuur	61
04.01.07	Tuinberging	63
04.01.08	Koer en tuin	63
04.02	INTERIEUR	63
04.02.01	Kelder	63
04.02.02	Vloeren	63
04.02.03	Wanden	65
04.02.04	Plafond	66
04.02.05	Trappen	66
04.02.06	Haarden	67
04.02.07	Deurschrijnwerk	67
04.02.08	Vensterschrijnwerk	67
HOOFDSTUK 05 SYNTHESE WAARDESTELLING		71
05.01	ALGEMENE APPRECIATIE EXTERIEUR	72
05.02	ALGEMENE APPRECIATIE INTERIEUR	73
HOOFDSTUK 06 LITERATUUR EN ARCHIEF		79
06.01	LITERATUUR	79
06.02	ARCHIVALIA	79

HOOFDSTUK 01

IDENTIFICATIE

afb. 1: Overzichtskaart met de huidige toestand van het begijnhof van Turnhout © opgemaakt door ARAT in het kader van het landschapsbeheersplan 2014.

afb. 2: GRB-kaart met aanduiding van beschermd monument sinds 2015 © Geoportaal.

afb. 3: GRB-kaart met aanduiding van beschermd cultuurhistorisch landschap sinds 1962 © Geoportaal.

afb. 4: GRB-kaart met aanduiding van UNESCO Werelderfgoed sinds 1998 © Geoportaal.

afb. 5: GRB-kaart met aanduiding van vastgestelde archeologische zone sinds 2016 © Geoportaal.

afb. 6: GRB-kaart met aanduiding van vastgesteld bouwkundig erfgoed sinds 2015 © Geoportaal.

01.01 SITUERING EN KADASTRAAL OVERZICHT

NAAM	Begijnhofwoning nr. 20
LIGGING	Begijnhof nr. 20, 2300 Turnhout
KADASTER	Turnhout, 4de afdeling, sectie Q, percelen 543
DATERING	1835 met oudere kern
BECHERMING	Beschermd als monument in 2015 Beschermd als cultuurhistorisch landschap in 1962: <i>voorgevels, de kerk, de grot en de schapenweide en de Sint Victorkapel</i> Beschermd als UNESCO erfgoed in 1998: <i>het begijnhof als geheel, met inbegrip van elke woning/ bouwkundige entiteit</i> Vastgesteld als archeologische zone in 2016: <i>geinventariseerd als onderdeel van de historische stadskern van Turnhout</i>
EIGENAAR	OCMW Turnhout

01.02 BESCHRIJVING ONROEREND ERFGOED (NR. 18-21)¹

Nummers 18, 19, 20 en 21 vormen een groep van onder gemeenschappelijk zadeldak (Vlaamse pannen) gegroepeerde huizen met gelijkaardig aangepaste rechthoekige muuropeningen met houten latei, ruitvormig verdeelde bovenlichten voor de deuren, strekken en luiken. De huizen verschillen echter duidelijk qua opbouw en ouderdom.

Nummers 20 en 21 tellen elk drie traveeën met ankers. De typische ordonnantie op de begane grond van nummer 20, met een uit de as geplaatste deur en venster van de inkomtravee, de houten kruiskozijnen en de laag van gesinterde bakstenen boven de strekken, verwijst naar een 16de-17de-eeuwse kern. De tweede bouwlaag werd later toegevoegd, te zien aan de verschillende baksteen. De huizen zijn vergroot door middel van hoge achterbouwsels. Beide huizen bewaren een opkamer. Nummer 20 heeft vermoedelijk 18de-eeuwse binnendeuren, een deels bewaarde 18de-eeuwse trap met vernieuwde steek, balustrade en trappaal. In het vertrek links op de begane grond staat een brede, gedichte bepleisterde en beschilderde schouw, voorzien van een boezem met geprofileerde houten schouwbank op getrapte consoles. Op de verdieping in het vertrek aan de voorzijde links staat een vermoedelijk 18de-eeuwse bepleisterde en beschilderde schouw, voorzien van een boezem met afgeschuinde hoeken, spiegelboogvormig lijstwerk en keellijst en afgekaste mantel. De keldervloer heeft rode gebakken tegels.

01.03 BESCHERMING

Begijnhofhuis nr. 20 is een onderdeel van de aanduiding van het beschermd monument van het begijnhof van Turnhout, geldig sinds 2015. Het begijnhof kent een complexe beschermingsgeschiedenis. Deze bescherming wordt voorafgegaan door drie beschermingsbesluiten die het begijnhof geheel of gedeeltelijk beschermden als monument of landschap. Deze beschermingen als monument werden opgeheven bij ministerieel besluit van 4 juni 2016 vervangen door deze bescherming als monument bij ministerieel besluit van 27 mei 2015. ² Naast deze beschermingen op Vlaams niveau, geniet het begijnhof sinds 1998 ook een erkenning als UNESCO werelderfgoed. Deze huizenrij behoort ook tot de Unesco werelderfgoed kernzone van het Begijnhof van Turnhout.

¹ Geciteerd uit Agentschap Onroerend Erfgoed 2023: Begijnhof [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/122152> (Geraadpleegd op 04-04-2024); S. De Sadeleer en G. Plomteux, Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie Antwerpen, Arrondissement Turnhout, Kanton Turnhout, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 16N1, Brussel – Turnhout, 1997.

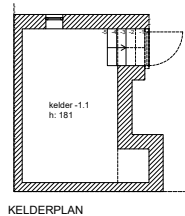
² ‘Begijnhof Turnhout: Beschermd monument van 27-05-2015 tot heden’, Agentschap Onroerend erfgoed, <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/9758>, geraadpleegd op 4 april 2022.

ning nr.19 woning nr.20 woning nr.21

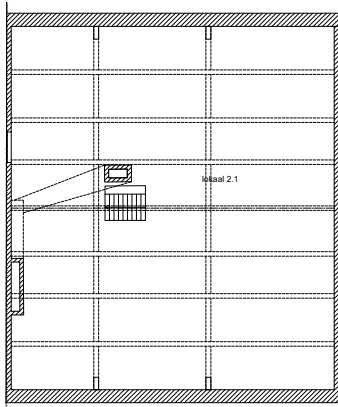
afb. 8: Tekening voorgevel © ARAT architecten.

-1

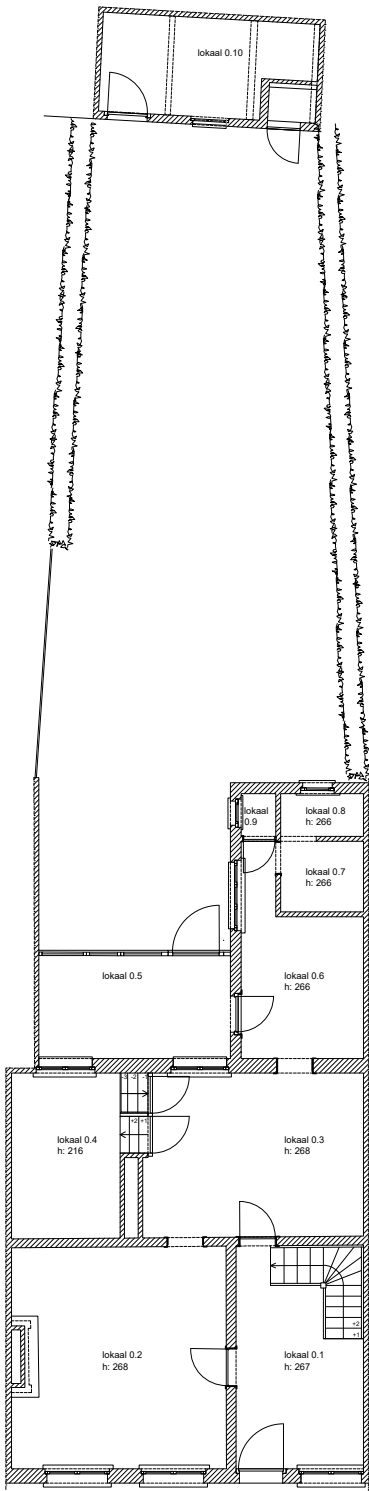
afb. 7: Kelderplan © ARAT architecten.

+2

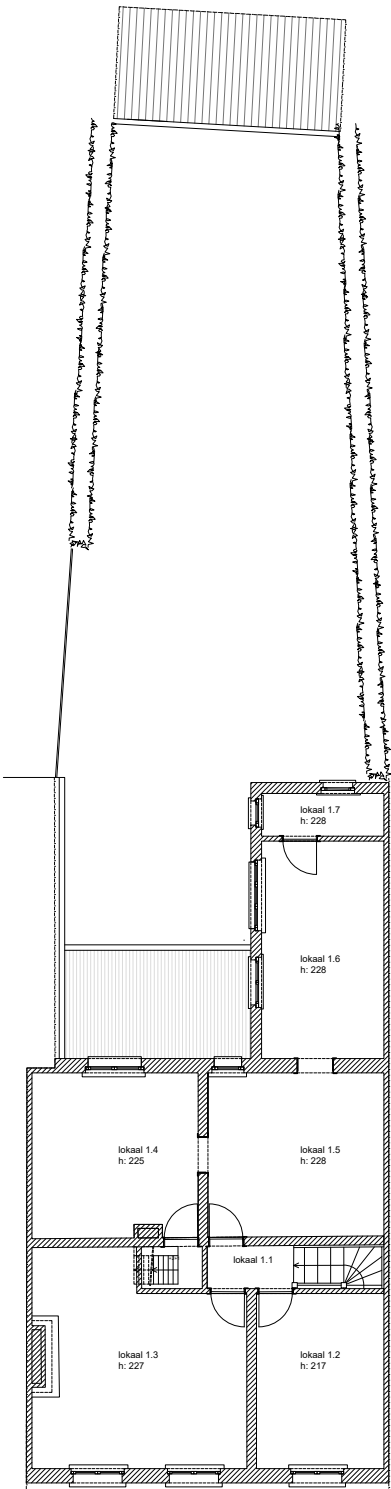
afb. 9: Zolderplan © ARAT architecten.

0

afb. 11: Grondplan © ARAT architecten.

+1

afb. 10: Plan verdieping © ARAT architecten.

HOOFDSTUK 02

HISTORISCHE NOTA

02.01 GESCHIEDENIS VAN HET TURNHOUTSE BEGIJNHOF

02.01.01 ALGEMENE CHRONOLOGIE

De historische bronnen geven geen oprichtingsdatum van het begijnhof van Turnhout prijs. De oudste vermelding dateert uit 1340. Het begijnhof van Turnhout kende drie grote uitbreidingsfases (afb. 12) en ontwikkelde zich tot een pleinbegijnhof. Het begijnhof vindt zijn oorsprong in de loop van de 14de eeuw. In 1562 is er een grote brand waardoor een deel van het begijnhof verwoest wordt, voornamelijk in het zuiden. Het begijnhof kende perioden van bloei in de 15de en de 17de eeuw. Tot 1642 bestond het begijnhof uit woningen rondom een kleine kerk en bevond de enige toegang tot het hof zich in het oosten (afb. 13). In de 17de eeuw kende het begijnhof een bouwwoede, met als resultaat de uitbreiding van het hof en de bouw van de barokke kerk. De langgerekte vorm is het gevolg van opeenvolgende 17de-eeuwse uitbreidingen in de lengterichting van het plein. In de 18e eeuw werd het achterste deel van het begijnhof aangelegd in de vorm waarin het plein vandaag nog herkenbaar is. Omstreeks 1777 had het begijnhof nagenoeg zijn huidige grondplan en vorm (afb. 14).

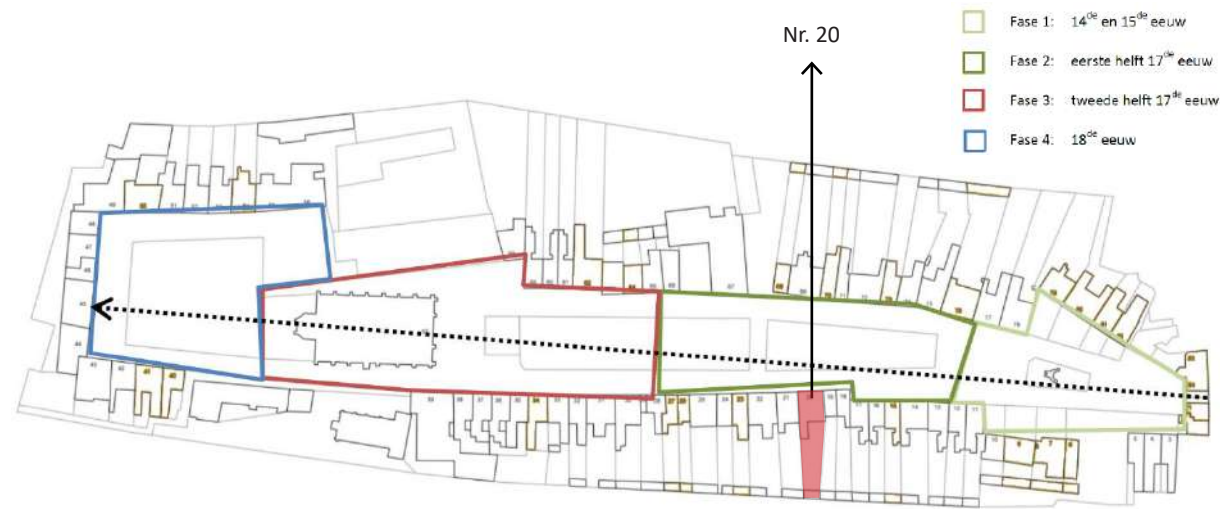
De westzijde van het begijnhof werd in de eerste helft van de 17de eeuw vergroot nadat de aartshertogen in 1618 de begijnen toelating verleenden om een stuk van de hertogelijke warande te gebruiken om het hof verder uit te breidden met woonhuizen (aangeduid in groene arcering op (afb. 12)). Ten noorden van woning nr. 14 liep de ‘boschpoort’. Dit was een doorgang naar het achterliggende kasteel op de plaats waar zich nu de helft van woning nr. 14 bevindt. In 1617 vroegen de begijnen aan de prins van Oranje, Filips-Willem, die bij het tekenen van het Twaalfjarig bestand alle bezittingen van de Nassaus in de Zuidelijke Nederlanden ontving en dus ook het kasteel, of zij de boschpoort naar het kasteelwater mochten gebruiken. Dit zou onder meer nodig kunnen zijn in geval van brand en als nooduitgang bij troebelen. De vroegst gekende vermelding van de poort komt voor op een plattegrond van het begijnhof van Turnhout uit 1642 (afb. 13). Met de oostelijke uitbreiding van woning nr. 14 in 1902 verdween de doorgang voorgoed.³

De kaart uit 1642, de gravure van Vostermans (1667) en de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (1778) weergeven een gedetailleerd beeld van de uitbreidingsfases van het begijnhof in de 17de en 18de eeuw. In vergelijking met de prent uit 1642 is het begijnhof op de gravure van Vostermans aan de westelijke zijde uitgebreid (afb. 17). Op het begijnhof bevinden zich nu twee kerken. De woning op het huidige perceel van nr. 20 zou gebouwd tijdens de tweede bouwphase van het begijnhof in de eerste helft van de 17de eeuw, op de kaart uit 1642 tekent zich reeds een perceel af ter hoogte van het onderzoeksgebied. Op de gravure van Vostermans (1667) tekent zich een breedhuis onder zadeldak af op de huidige locatie van woning nr. 20. Op de Ferrariskaart is het begijnhof nog verder uitgebreid aan de westelijke zijde en is nu volledig vol gebouwd. De oudste kerk is omstreeks 1777 reeds afgebroken.

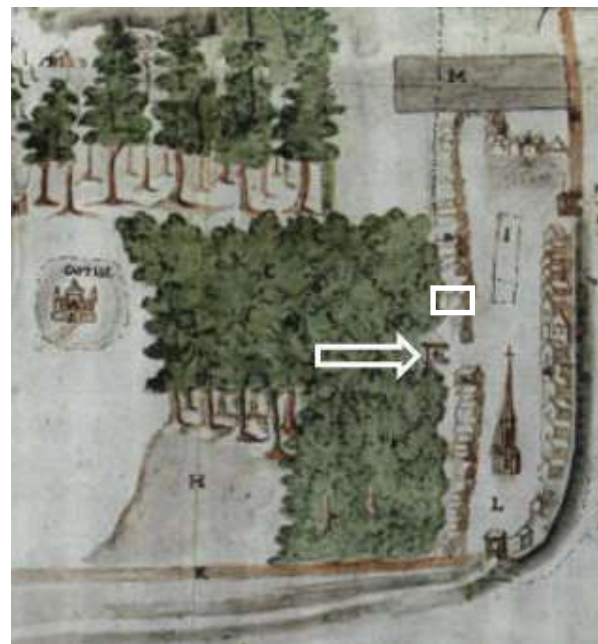

afb. 17: Gravure van Vostermans uit ca. 1667 met aanduiding van 17de-eeuwse woning nr. 31 © Stadsarchief Turnhout.

3 Hugo Vanden Bossche, Begijnen, begijnhoven en het begijnhof van Turnhout, 2013, Turnhout: 93.

afb. 12: Overzichtskarta met de uitbreidingsfases van het Begijnhof van Turnhout © opgemaakt door ARAT in het kader van het landschapsbeheersplan 2014.

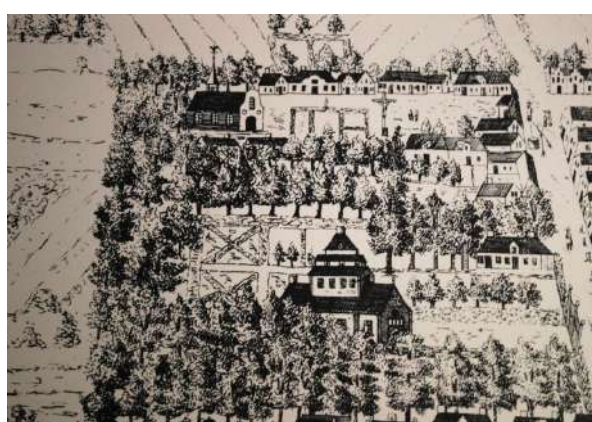
afb. 13: Kaart met aanduiding van de Bospoort, s.n., 1642. Papier, pen, aquarel. 56,5 x 38 cm © Stadsarchief Turnhout.

afb. 14: 1778: Ferrariskaart © Geoportaal.

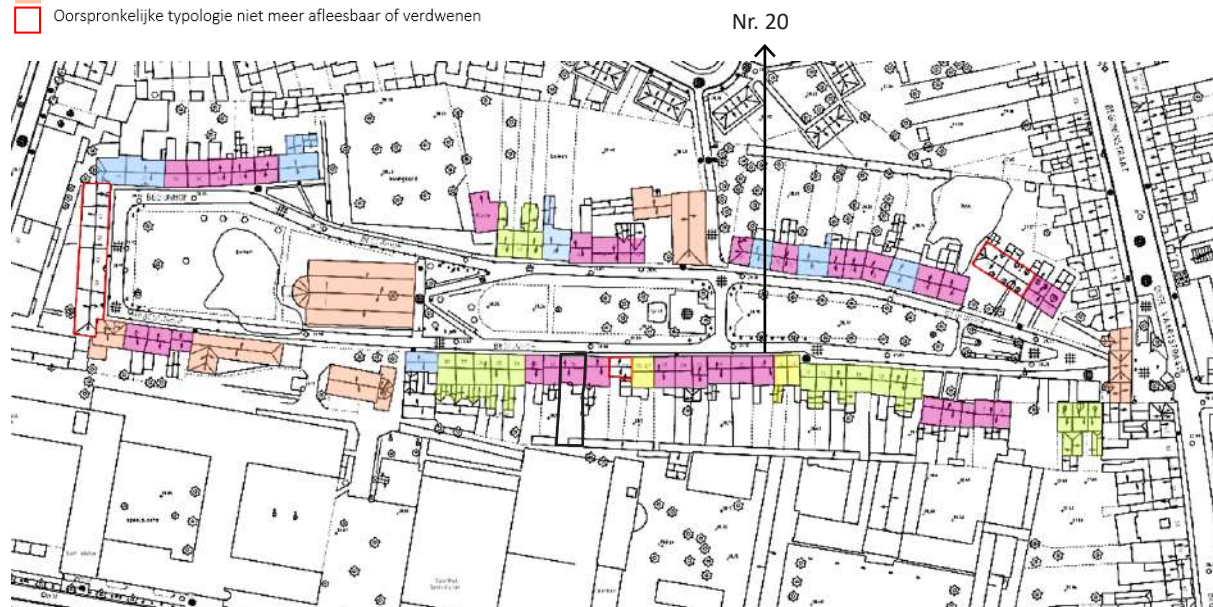

afb. 15: Detail, Gravure van Vostermans uit ca. 1667 © Stadsarchief Turnhout.

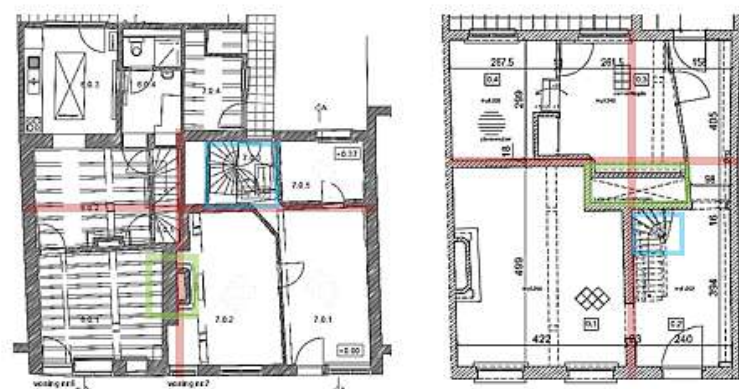

afb. 16: Detail, J.F. Smolders, Slag van Turnhout, 1789 (herdruk) © Stadsarchief Turnhout.

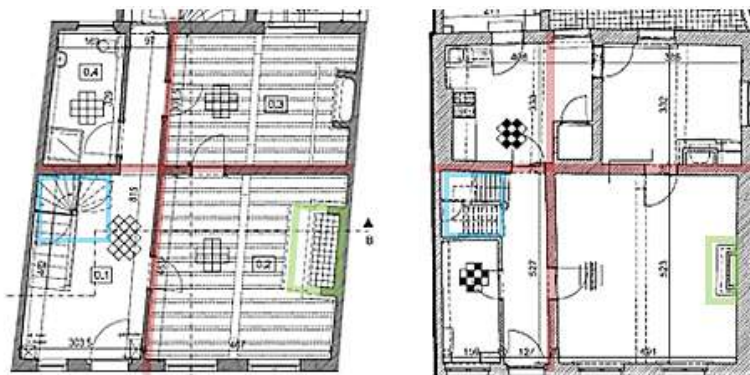
- 17de-eeuws grondplan - Kempisch woonhuis
- 18de-eeuw grondplan - Convent
- 19de-vroeg 20ste-eeuws - Stadswoning
- 19de-vroeg 20ste-eeuws – Stadswoning – Trap in het midden
- Functionele typologie
- Oorspronkelijke typologie niet meer afleesbaar of verdwenen

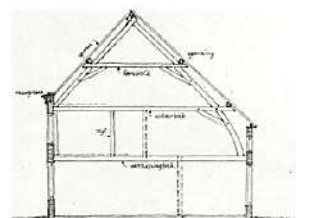
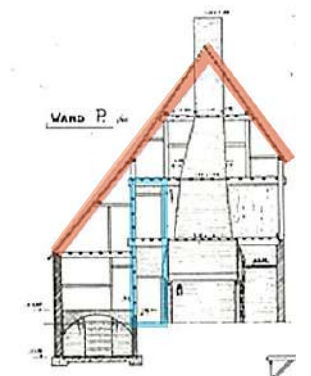
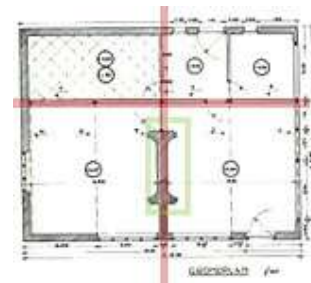
afb. 18: Overzichtskarta met typologie van het Begijnhof van Turnhout ©opgemaakt door ARAT architecten in het kader van het landschapsbeheersplan 2014.

afb. 19: Grondplan gelijkvloerse verdieping woning 6-7 (links) en 21 (rechts) © ARAT architecten.

afb. 20: Grondplan gelijkvloerse verdieping 54 (links) en 78 (rechts) © ARAT architecten.

afb. 21: Typeplan en dwarsnede ©H. Ruhe, bewerkt door ARAT architecten.

02.02 TYPOLOGIE

02.02.01 KEMPISCH WOONHUIS VERSUS DE STADSWONING

Toen de eerste stenen huizen in het begijnhof van Turnhout aan het begin van de 17de eeuw werden gebouwd, werd er logischerwijs teruggerepen naar de op dat moment meest verspreide bouwwijze, zijnde het Kempische dorpswoonhuis dat aanvankelijk werd opgetrokken in vakwerkbouw met lemen wanden. Naast de materiaal-technische en stilistische kenmerken, is vooral de bouwconstructie met specifieke planindeling typerend voor het Kempisch woonhuis. Hoewel vele stenen Kempische woonhuizen door de eeuwen heen werden afgebroken of onherkenbaar werden verbouwd, lijkt het er sterk op dat het Turnhouts Begijnhof hierop een uitzondering is. Uit de bouwhistorische en bouwtechnische analyses van verschillende begijnhofwoningen blijkt dat in het merendeel van deze woningen een typische 17de-eeuwse planopbouw bewaard bleef (af te leiden uit o.m. de oude daklijnen op de zolders). De typologie van het Kempisch woonhuis in termen van planindeling en bouwconstructie werd uitgebreid geanalyseerd door Dr. H.A.M. Ruhe in zijn naslagwerk 'Het dorpswoonhuis in de Kempen' en als volgt gedefinieerd:

'Het Kempische dorpswoonhuis is ontstaan uit de Kempische hoeve en wel uit dat gedeelte dat voor menselijke bewoning diende. [...] Het staat met de daknok evenwijdig aan de straat. Aan de voorkant bevinden zich de deur en een wisselend aantal vensteropeningen. Aan de achterzijde is er meestal ook een deur en minstens één venster. [...] Het schilddak (vaak ook een zadeldak) heeft soms één of meer kleine dakvensters, maar die kunnen ook ontbreken. De allerkleinste huizen hebben, behalve de ruimte onder de kap, maar twee vertrekken. [...] De meeste huizen hebben beneden vier vertrekken. Aan de voorzijde is, behalve de woonkamer met haard, nog een nevenvertrek, waarvan de bestemming wisselt, en aan de achterzijde is een onderkelderde opkamer naast de 'geut' of speelkeuken. Ook bij de grotere huizen is de ruimte onder de kap meestal ongedeeld. Er is nog een verschil tussen dorps- en stadswoningen, dat is het versteningsproces. Alle woningen stammen af van de in onze streken gebruikelijke houtskeletbouw met lemen wanden. De verstening begon in de steden, voornamelijk door overheidsvoorschriften in verband met het brandgevaar. Allereerst werd daarbij de stro- of rietdekking vervangen door harde dekking met pannen of leien. Vervolgens werden de houten of lemen wanden vervangen door stenen muren, te beginnen met de zijgevels, die vaak gemeenschappelijk waren. Ten slotte veranderde ook de constructie, waarbij het houten geraamte verdween en plaats maakte voor balkdragende muren.'⁴

Het Kempisch dorpswoonhuis was smal en langgerekt en zeker geen diephuis. Het had een **kruisvormig grondplan**, bestaande uit twee grote leefruimtes langs de straatzijde, met daartussen een dragende muur die centraal een **tweezijdige massieve schouw** bevatte en achteraan een tweede travee met een gewelfde kelder. Boven de kelder was er een opkamer en daarnaast de mooskeuken en/of berging.⁵

In het meest voorkomende model is de **dwarse sectie typisch asymmetrisch**: de gevel aan de voorzijde was hoger en het dak liep langs de achterzijde door tot op de veel lagere achtergevel van de tweede travee. De voorste kamers hadden een plafond bestaande uit een balkenlaag waarop de vloerplanken van de zolder lagen en werden gedomineerd door een grote haardstede die de tussenmuur zo goed als volledig in beslag nam. In deze eerste travee bevond zich gewoonlijk ergens een **spiltrap** naar de zolderverdieping, omdat enkel in het voorste gedeelte hiervoor plaats was. Sommige woningen hadden van meet af aan reeds een eerste verdieping én zolderverdieping, waarbij de spiltrap bij gevolg over twee verdiepingen liep. De opkamer - waaronder de kelder met tongewelf - en mooskeuken waren dus niet alleen minder diep, maar ook minder hoog en gezien de dakconstructie voorzien van een schuin aflopend plafond. De spantstructuur van de zolder werd boven de voorste hoofdtravee ondersteund door houten gebinten, al dan niet gecombineerd met dragende muren. De hoofdbalken liepen meestal door over de tweede travee tot in de achtergevel. Zo niet, werd er een driehoekig half spant geënt tegen het hoofdgebint om de achterbouw te overkappen.⁶

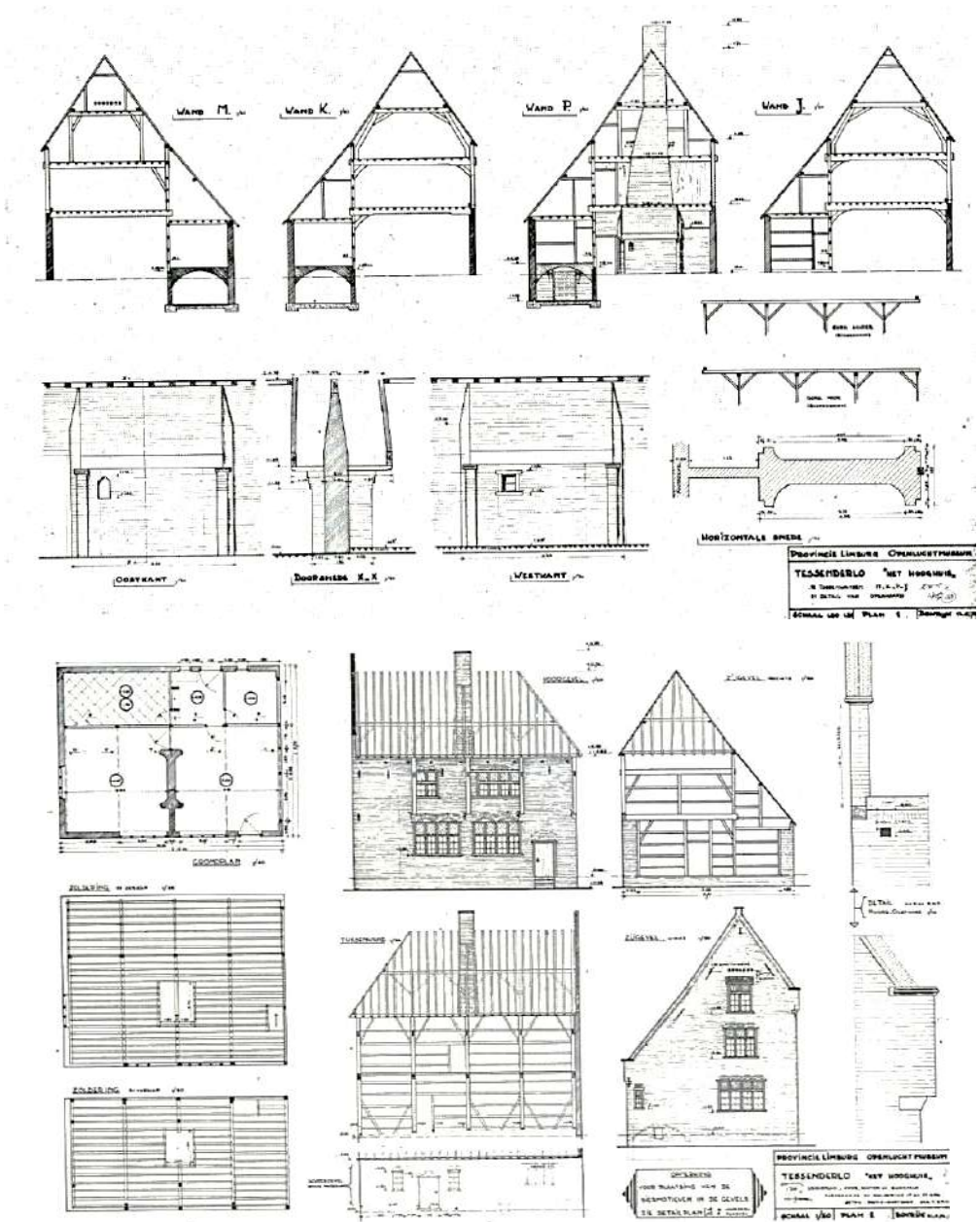
⁴ RUHE, H. *Het dorpswoonhuis in de Kempen vanaf de vijftiende tot de negentiende eeuw*, Zaltbommel, 1980: 11

⁵ ARAT architecten, *Woningbeheersplan*, Herentals, 2018: 35

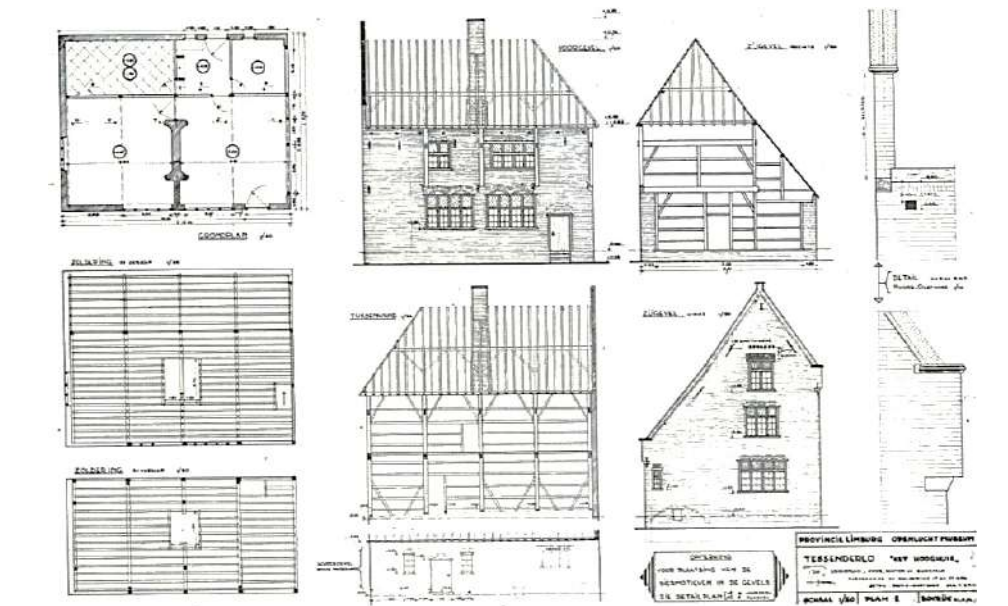
⁶ ARAT architecten, o.c., Herentals, 2018: 35-36

afb. 22: Gravure van Vostermans uit ca. 1667 met aanduiding van 17de-eeuwse woning nr. 75 © Stadsarchief Turnhout.

afb. 23: Tessenderlo. Het hooghuis. Plan voor de herbouw in Bokrijk. 13 augustus 1970 © Bron: H. Ruhe, Het dorpswoonhuis in de Kempen vanaf de vijftiende tot de negentiende eeuw, Zaltbommel, 1980: 149.

afb. 24: Tessenderloo. Het hooghuis. Plan voor de herbouw in Bokrijk. 21 augustus 1971 © Bron: H. Ruhe, Het dorpswoonhuis in de Kempen vanaf de vijftiende tot de negentiende eeuw, Zaltbommel, 1980: 149.

02.03 GESCHIEDENIS VAN BEGIJNHOFWONING 20

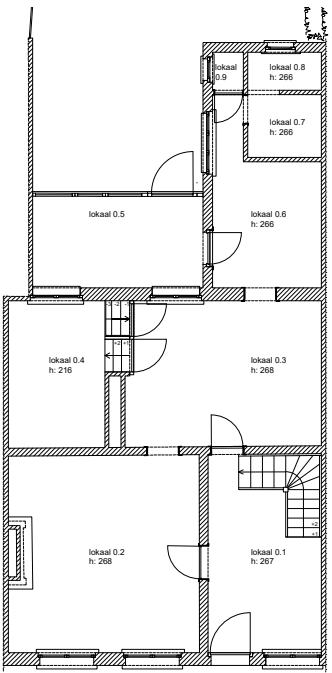
02.03.01 ZEVENTIENDE EEUW

De geschiedenis van de woning gaat met zekerheid terug tot in de eerste helft van de zeventiende eeuw, mogelijk ouder, de woning is gelegen binnen het gebied van de tweede uitbreidingsfase van het begijnhof. De typische ordonnantie op de begane grond van nr. 20 met uit de as geplaatste deur en venster van de inkomtravee, houten kruiskozijnen en laag van gesinterde bakstenen boven de strekken verwijzend naar een 16de - 17de-eeuwse kern. Op basis van historisch bronnenmateriaal werd duidelijk dat woning nr. 20 gebouwd werd vóór 1642 (zie afb. 13 op pagina 14). Het bos van het Warandepark kwam tot aan de achtergevels van de woningen (afb. 22).

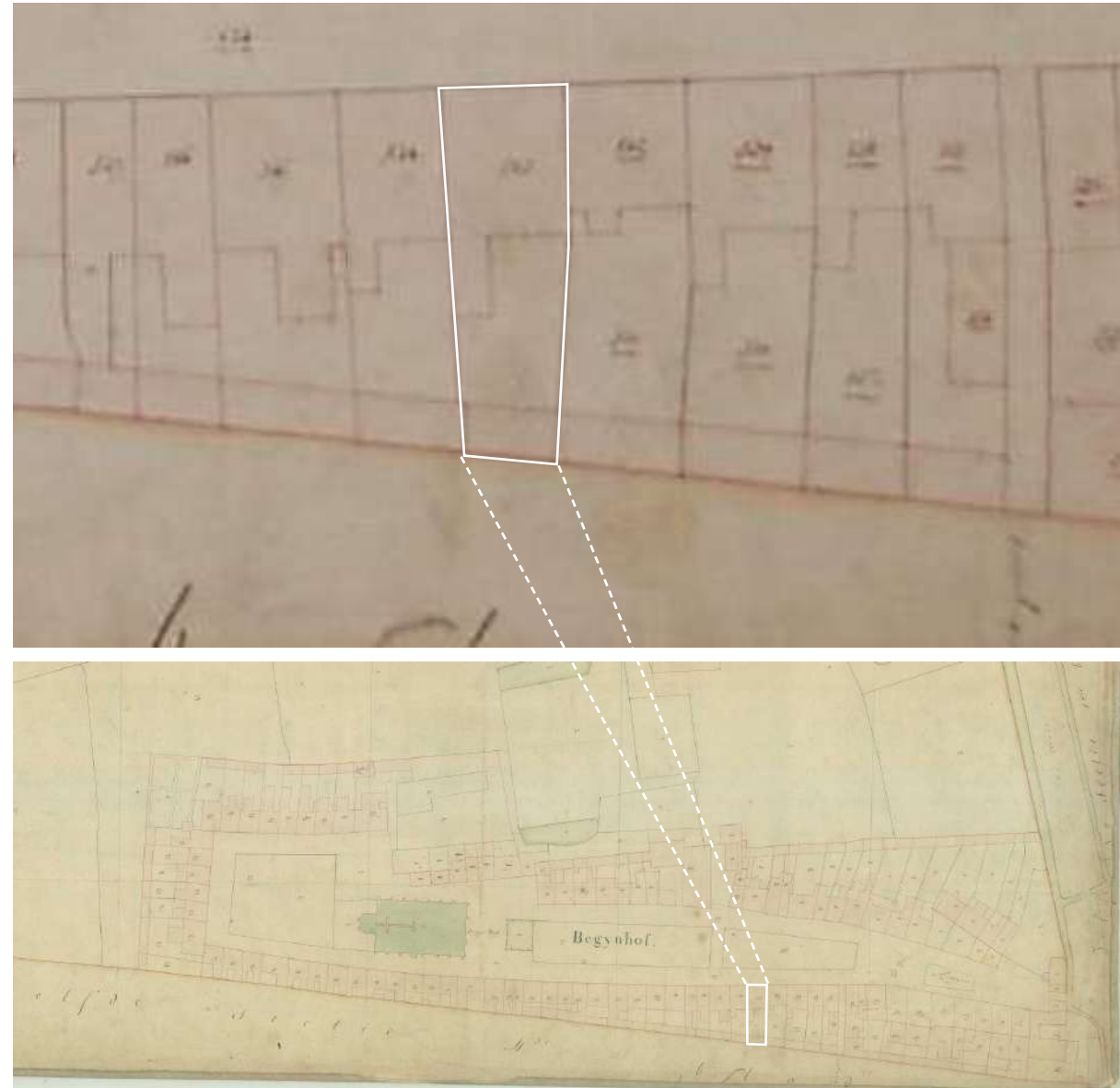
In de 18de-eeuw verkreeg de woning vermoedelijk haar tweede bouwlaag, deze tweede bouwlaag werd later toegevoegd, zichtbaar aan het gebruik van de verschillende baksteen. Net zoals andere begijnwoningen werd de gevel in de negentiende eeuw aangepast, vernieuwd met schrijnwerk in een meer eigentijdse of neotraditionele stijl, terwijl de oude zeventiende-eeuwse kern bewaard bleef. De plantypologie gaat nog terug op het Kempisch woonhuis. De bewaarde onderkelderde opkamer is ook een karakteristiek element van een Kempisch woonhuis dat wijst op een oude kern. Kenmerkend is ook de brede haardstede die in het vertrek rechts op de begane grond bewaard is. Ook de verborgen haardstede aan de opkamer.

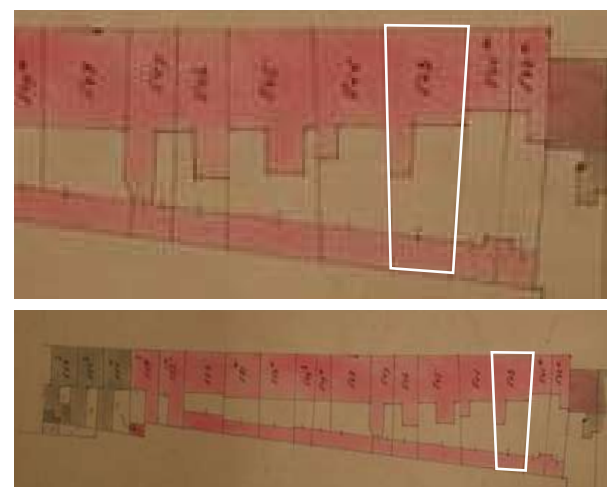
afb. 25: Tekening voorgevel © ARAT architecten.

afb. 26: Grondplan © ARAT architecten.

afb. 27: 1830-1834: Primitieve kadasterkaart (4de afdeling, Q) met aanduiding van begijnhofwoning nr. 20 © Rijksarchief.

afb. 29: 1900: kadasterschets ©Kadasterarchief Antwerpen.

afb. 28: Huidige toestand van het begijnhof van Turnhout © opgemaakt door ARAT in het kader van het landschapsbeheersplan 2014.

02.03.02 NEGENTIENDE- TWINTIGSTE EEUW

(1) 1834, primitieve kadasterkaart

Op de primitieve kadasterkaart (ca. 1834) staat op het perceel van huidige nr. 20 nog steeds een breedhuis opgetekend met tegen de achtergevel een langwerpige aanbouw, zoals weergegeven op de Vostermansgravure. Achterin de tuin, tegen de buitenste begijnhofmuur, is een langwerpige tuinberging opgetekend. De voetafdruk van de woning uit 1834 komt overeen met de huidige afdruk van de kadasterkaart (zonder de latere aanbouw). We kunnen dus aannemen dat er geen grote aanpassingen gebeurden na 1834.

(2) 1868 - 1900

De kadasterkaarten tonen geen wijzigingen op het perceel.⁷

(3) 2024

Het oude volume zoals weergegeven op de Primitieve kadasterkaart is bewaard: breedhuis met links een smalle rechthoekige aanbouw; opklimmend tot de 17de eeuw. Recentelijk werd wel tegen de rechtse kant van de achtergevel een veranda aangebouwd. Ook is de originele langwerpige aanbouw in het verleden gesloopt en vervangen met nieuwbouw van twee verdiepingen onder plat dak, maar met dezelfde voetafdruk als de originele.

afb. 30: Achtergevel: toestand 2024.

⁷ KADASTERARCHIEF ANTWERPEN, 1900, schets 28

02.04 **BOUWSPOREN ONDERZOEK**

(1) **Voorgevel**

Uit het verschil in metselwerk van boven- en onderverdieping en uit de oude daklijn op de zolder valt af te leiden dat de woning met der tijd werd opgehoogd. Vermoedelijk verhoogd met tweede bouwlaag in de 18de eeuw. Verder is er een duidelijke scheidingslijn in de voorgevel tot aan de horizontale bouwnaad tussen woning nr. 19 en 20, wat impliceert dat woning nr. 19 later werd (herop)gebouwd, deze bouwnaad is ook zichtbaar in de achtergevel.

Detail met verschil van metselwerk tussen boven- en onderverdieping.

(2) **Achtergevel en tuinberging**

Duidelijke scheidingslijn is zichtbaar in de achtergevel tussen woning nr. 19 en 20, wat impliceert dat woning nr. 19 later werd (herop)gebouwd, deze bouwnaad is ook zichtbaar in de voorgevel. Ter hoogte van de gerenoveerde en verhoogde aanbouw zit ook een bouwspoor van aanpassing in het metselwerk in de achtergevel. Aan de kant van woning nr. 21 is het zichtbaar dat woning nr. 20 iets dieper gelegen is in de tuin dan woning nr. 21, waardoor daar deel van originele zijgevel zichtbaar ligt.

De tuinberging dateert vermoedelijk uit de 19de eeuw en vormt een ensemble met de naastliggende tuinbergingen. De verbouwde achterbouw van twee bouwlagen onder plat dak en de nieuwbouw veranda zijn 20ste-eeuws. Naar grote waarschijnlijkheid bestond de aanbouw oorspronkelijk uit één bouwlaag onder zadeldak, gelijkaardig als bewaarde aanbouwen van naastgelegen pand nr. 19. (nr. 21 is heropbouw naar historisch model)

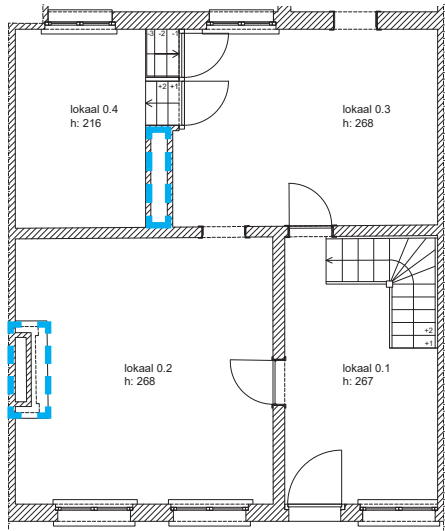
afb. 31: Gezicht op achtergevel met verbouwde aanbouw en veranda, huidige toestand 2024.

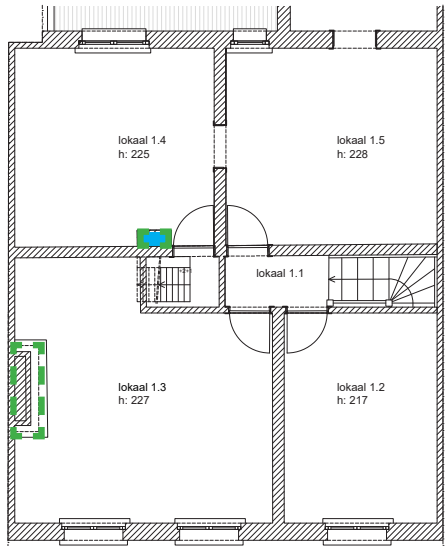
afb. 32: Tuinbergingen, huidige toestand 2024.

(3) Interieur: planindeling

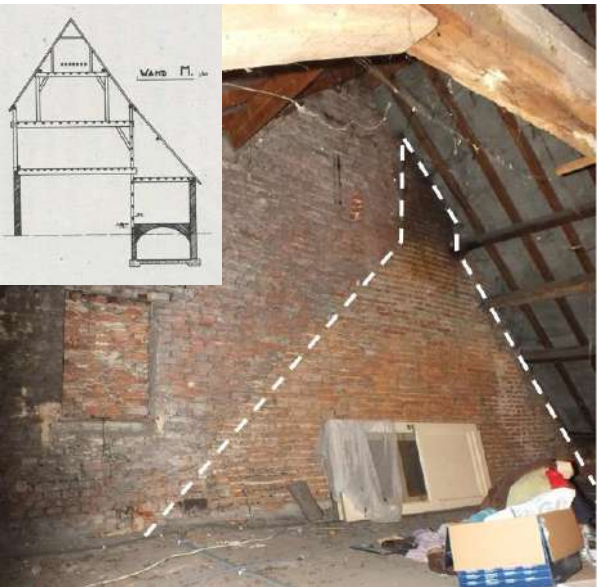
De benedenverdieping bestaande uit twee grote voorkamers en daarachter een smallere ruimte met tevens een kelder en opkamer beantwoordt nog aan de plantypologie van een Kempisch woonhuis en dateert dus vermoedelijk nog geheel uit de 17de eeuw. In een tweede fase (vermoedelijk 18de eeuw, zie 18de-eeuwse schouwmantel) werd de woning opgehoogd met een eerste verdieping. Hierbij werd mogelijk de schouw van de open haard naast de deur van de opkamer schuin gemetseld vanaf het midden van de zolder tot aan de reeds bestaande schouw.

afb. 34: Grondplan © ARAT architecten.

afb. 33: Plan verdieping © ARAT architecten.

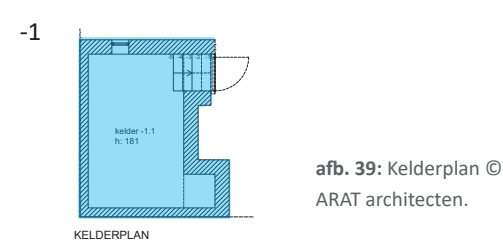

afb. 35: Zolder, scheidsmuur met bouwsporen van vroegere volume bedaking naar typologie van Kempisch woonhuis.

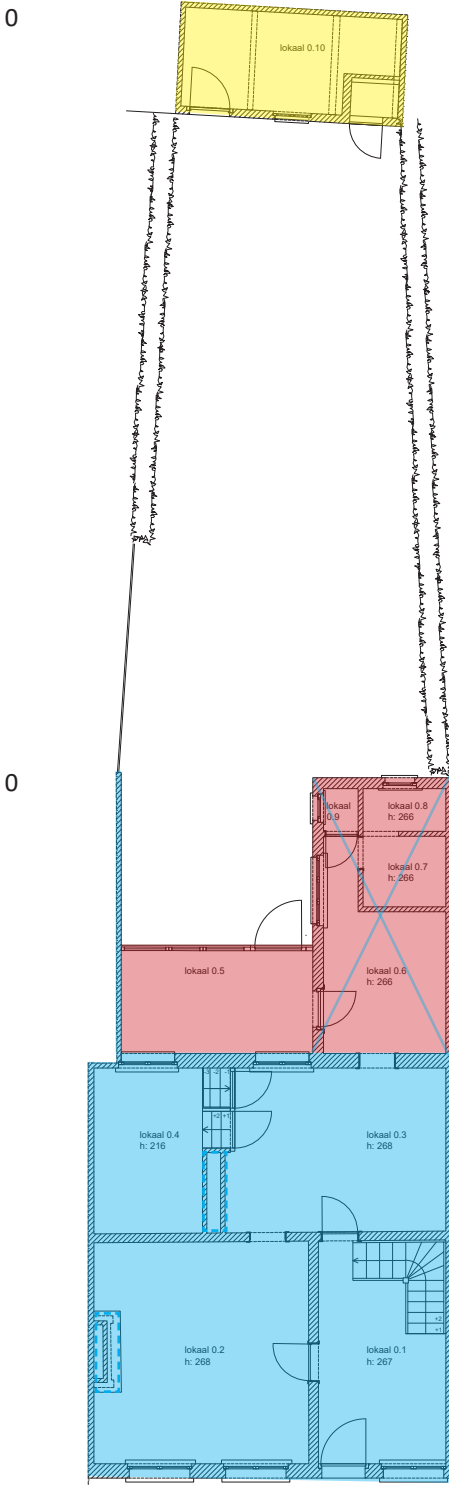

afb. 36: Zolder, schuin gemetselde schoorsteenkanaal.

02.05 SYNTHESE BOUWFASEN

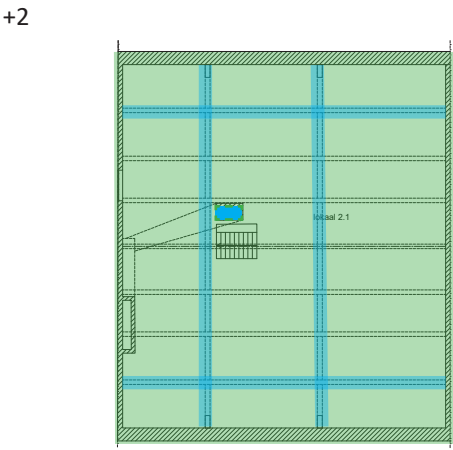

afb. 39: Kelderplan © ARAT architecten.

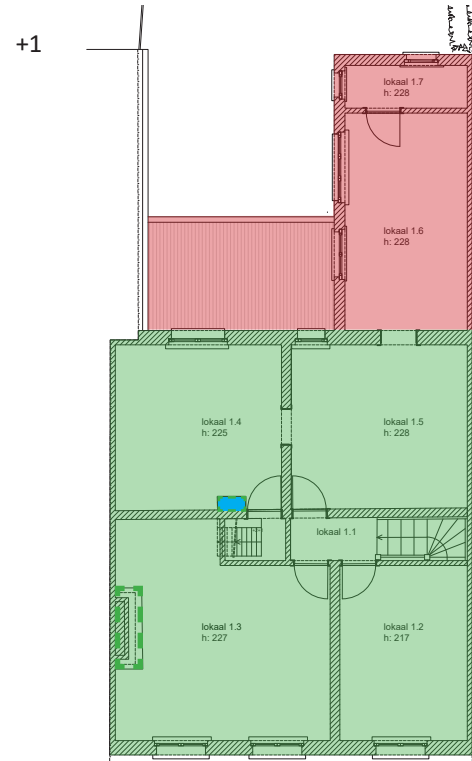

afb. 38: Grondplan © ARAT architecten.

- 17de eeuwse bouwvolume
- 17de eeuwse haard
- 18de eeuwse bouwvolume
- 18de-eeuwse haard
- 19de eeuwse bouwvolume
- 20ste-21ste eeuwse verbouwingen

afb. 40: Zolderplan © ARAT architecten.

afb. 37: Plan verdieping © ARAT architecten.

HOOFDSTUK 03

INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN

03.01 WONINGGROEP⁸

Woning nr. 20 behoort tot de woninggroep nrs. 18 t.e.m. 21. Nummers 18, 19, 20 en 21 vormen een groep van onder gemeenschappelijk zadeldak (Vlaamse pannen) gegroepeerde huizen met gelijkaardig aangepaste rechthoekige muuropeningen met houten latei, ruitvormig verdeelde bovenlichten voor de deuren, strekken en luiken. Onderling verschillen de huizen wel duidelijk qua opbouw en ouderdom.

Nummers 18 en 19 zijn in spiegelbeeld opgetrokken enkelhuisjes van twee traveeën met 19-eeuwse ordonnantie. Nummers 20 en 21 tellen elk drie traveeën met ankers. De typische ordonnantie op de begane grond van nummer 20, met een uit de as geplaatste deur en venster van de inkomtravee, de houten kruiskozijnen en de laag van gesinterde bakstenen boven de strekken, verwijst naar een 16de-17de-eeuwse kern.

8 Agentschap Onroerend Erfgoed 2023: Begijnhof [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/122152> (Geraadpleegd op 04-04-2024); S. De Sadeleer en G. Plomteux, Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie Antwerpen, Arrondissement Turnhout, Kanton Turnhout, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 16N1, Brussel – Turnhout, 1997.

afb. 41: Voorgevel: linkerhelft, 2024.

afb. 42: Voorgevel: rechterhelft, 2024.

afb. 43: Voorgevel: detail inkomdeur en bovenlicht.

afb. 44: Voorgevel: detail trekbel en venster.

03.02 EXTERIEUR

03.02.01 DAK

(1) Beschrijving

De gevel wordt bekroond door een lijst op rechthoekige klossen. Een typisch detail is ook de wit gepleisterde strook vlak onder de goot: dit is een manier om de eerder sobere kroonlijst met beperkte middelen een monumentaal karakter te geven. Deze witte boord komt overigens frequent voor bij verschillende types van woningen op het begijnhof, ook al vinden we diverse uitvoeringstechnieken terug (pleisteren, schilderen, kalken). Het zadeldak is bedekt met een mix van zwarte en rode Vlaamse pannen. Het dakvlak loopt door over woning nr. 18, 19, 20 en 21. Er is een fraaie gemetste schouw die afgedekt werd met nokpannen.

(2) Appreciatie

Integraal behoud en herstel van het zadeldak met:

- Behoud van rode en zwarte Vlaamse pannen en bovendakse schouw.
- Behoud van wit beschilderde kroonlijstgoot met een geprofileerde boordplank

03.02.02 VOORGEVEL

(1) Beschrijving

De voorgevel heeft twee bouwlagen en drie traveeën, met in de derde travee de inkomdeur met venster. De voorgevel bestaat uit baksteenmetselwerk dat in kruisverband gemetst is. Er is een verschil in metselwerk van boven- en onderverdieping dat aangeeft dat de woning in volgende bouwfase werd opgehoogd. De voegen zijn platvol ingevoegd met een lichtbeige kalk-cementmortel. Aan de linkerkant van de gevel is een duidelijke bouwnaad zichtbaar met woning nr. 19 wat wijst dat woning nr. 19 in een andere bouwfasen is opgetrokken. Onderaan is er een grijs geschilderde plint. In lijn met de raamdorpels werd op de verdieping een witte strook geschilderd. In de gevel zijn zes rechte muurankers bevestigd voor de verankering van de voorgevel in de gemene muren.

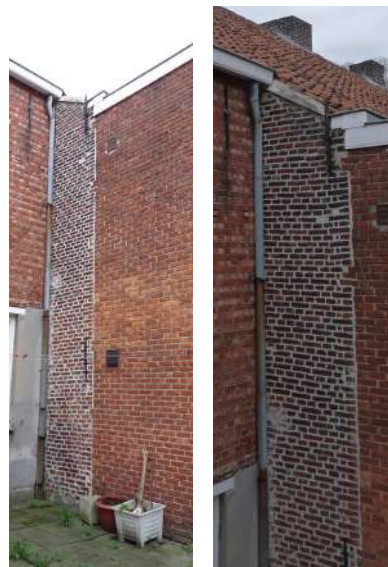
Het schrijnwerk van de inkomdeur is een stijlelement dat in veel verschillende types uit verschillende periodes opduikt. Dit kan wijzen op een gezamenlijk verbouwing van de gevels en bouwvoorschriften die van toepassing waren op het begijnhof. Het gaat hier dus niet om de meest authentieke element maar wel om karakter element die duidelijk behoort tot het begijnhof en grote historische waarde draagt.

De negentiende-eeuwse voordeur is een zwartgroen geschilderde opgeklampte deur, bestaande uit verticaal gepositioneerde planken. Bovenaan afgewerkt met een decoratief rechthoekig bovenlicht met ruitvormige roedeverdeling onder een houten latei. Onderaan afgewerkt met een blauwe hardstenen dorpel en één vernieuwde optrede in blauwe hardsteen. Linksboven tegen de muur is een restant van de trekbel bewaard. In de deur zit een smeedijzeren bieveenbus. Vanaf 1895 startte de huis-aan-huis postbedeling en werd een brievenbus in de deur noodzakelijk. In de 19e eeuw, vermoedelijk bij het ontstaan van de postverdeling, kregen alle begijnhofwoningen een huisnummer. Op enkele na hebben nog alle begijnhofwoningen hetzelfde plaatje.

Het gelijkvloers bevat drie kruisvormig ingedeeld en beluikte ramen, met rechts daarvan, de voordeur met bovenlicht. Op de verdieping werden drie ramen voorzien, twee in de as van het gelijkvloerse en één uit de as geplaatst venster boven de inkomdeur. Het schrijnwerk van de vensters op de begane grond wijkt af van de woninggroep nrs. 18-21, en bevat nog ouder, laat 18de eeuws- of begin 19de-eeuwse vensters met schuifspanjolet met wentelbare houten makelaar en twee vaste bovenlichten. Dit type van sluiting met wentelbare makelaar ontstond vanaf het einde van de 18de eeuw en was in gebruik tot de eerste helft van de 19de eeuw. Verder afgewerkt met houten ramen met een houten roedeverdeling van 4 kleine vlakken per onderste raamvleugel en 4 per bovenste in getrokken vensterglas. Er zijn hardstenen dorpels en trapeziumvormige ontlastingsbogen in metselwerk met kopse laag in gesinterde baksteen als bovenlaag.

afb. 45: Woning nr. 20: achtergevel met aanbouw en veranda, huidige toestand 2024.

afb. 49: Aanbouw, zijgevel aan kant van woning nr. 21.

afb. 46: Woning nr. 20: achtergevel verdieping, toestand 2024.

afb. 48: Achtergevel begane grond en scheidingsmuur met woning nr. 19

afb. 47: Woning nr. 20: achtergevel begane grond, toestand 2024.

De vensters zijn beluikt met in 3 verdeelde houten luiken. De luiken, aan de buitenzijde groen geschilderd, werden aan de binnenzijde met witte vlakken beschilderd voor een licht interieur wanneer deze gesloten waren. De luiken zijn vastgezet met duimen, onderaan in de stenen dorpels en bovenaan in de houten lateien.

Het schrijnwerk van de vensters op de verdieping is van een 19de-eeuws type, het 'frans'-raam of crois  e. Een crois  e is een raam volgens Franse vormen met een kalf, boven 2 vaste ramen gescheiden door een vaste naald en onder 2 naar binnen openslaande armen, die met een naald tegen elkaar sluiten. Het 'frans'-raam komt in gebruik vanaf de 18e eeuw en is nagenoeg het meest voorkomende raamtype op het begijnhof. De drie ramen op de verdieping hebben geen luiken, de dagkanten werden witgeschilderd. De ramen hebben daar, net als de deur, een wit geschilderde houten latei en voorzien van blauwe hardstenen raamdorpels.

(2) Appreciatie

- De gevelordonnantie en kleurgebruik dienen behouden te blijven.
- Belangrijk zijn ook de vensters met de oude roedeverdeling, de getrokken beglazing, de luiken, de gevelankers, de voordeur met het bovenlicht, ook de restanten van de deurbel en de houten kroonlijst.
- Het primair materiaalgebruik moet strikt gerespecteerd blijven: enkel het gebruik van de synthetische verf voor het beschilderen van de plint zijn betreurenswaardige ingrepen, die in de toekomst best opgelost en vermeden worden.
- Huisnummer behouden en onderhouden
- De bouwsporen in het opgaand metselwerk moeten afleesbaar blijven. Bouwsporen geven een gemetste muur karakter en bieden een inkijk op de manier waarop de gevel historisch gezien groeide of werd verbouwd. Omwille van hun grote bouwhistorische waarde is het belangrijk volgende bouwsporen te bewaren: diverse verticale en horizontale bouwnaden, verschillende soort van metselwerk tussen onder- en bovenverdieping, en wit beschilderde speklaag.

03.02.03 ACHTERGEVEL

(1) Beschrijving

De achtergevel heeft twee bouwlagen en drie trav  e  n, tegen de meest linkse trav  e is een aanbouw van twee bouwlagen hoog gebouwd. De achtergevel is in kruisverband gemetst. De voegen zijn platvol ingevoegd met een lichtbeige kalk-cementmortel. Aan de rechterkant van de gevel is een duidelijke bouwnaad aanwezig met woning nr. 19 en hoekafwerking met klisklezen wat wijst dat woning nr. 19 in een andere bouwfasen is opgetrokken. In de gevel zijn vier zichtbare rechte muurankers bevestigd. Tegen de onderste bouwlaag is een recente veranda opgetrokken. Bovenaan wordt de gevel bekroond met een bakgoot, afgewerkt met een eenvoudig witgeschilderd boeibord.

De achtergevel bevat 5 verschillende ramen. Op de verdieping zit een kloosterkozijn onder wit beschilderde houten latei, ingevuld met een 19de-eeuws raamschuif en een twee groter ramschuif, met kleinhoutverdeling, bestaande uit twee vleugels, elk met achtvlakken en getrokken beglazingen. Twee vensters op de begane grond zijn kruisvensters van verschillende formaten. Aan de opkamer zit eveneens een 19de-eeuws raamschuif bestaande uit twee vleugels met kleinhoutverdeling, elke 8 kleine vlakken per raamvleugel. Aan de eetkamer zit een groot kruisvenster met vast bovenlicht en twee openslaande vleugels met kleinhoutverdeling. Het venster zit onder een wit beschilderde houten latei die breder is dan het venster en loopt door tot aan de bouwnaad in het metselwerk wat wijst op een latere aanpassingen van gedichte opening. Onderaan zit een vijfde vensteropening ter hoogte van de half verzonken kelder, gevuld met klein vierkantig venster.

(2) Appreciatie

- Behoud en herstel van de gevelordonnantie. De bouwsporen in het opgaand metselwerk moeten afleesbaar blijven.
- Behoud van vensterschrijnwerk met kleinhoutverdeling, raamschuiven, getrokken beglazingen en keldervenster.
- De veranda heeft geen erfgoedwaarde en de aanbouw werkt eerder storend op de historische uitzicht van de gevel. Bij voorkeur afgebroken en herstel oorspronkelijke gevelparament van de achtergevel.

afb. 50: Aanbouw van woning nr. 20, huidige toestand 2024.

afb. 51: Aanbouw, zijgevel aan kant van woning nr. 21.

Voor herstel van de erfgoedwaarden dienen volgende zaken te worden opgenomen:

- Verwijderen van recente veranda
- Verwijderen van de aanbouw (en indien gewenst vervangen met meer passende aanbouw)

03.02.04 AANBOUW

(1) Beschrijving

De aanbouw is twee bouwlagen hoog, twee traveeën diep en zit onder een plat dak. Het volume is opgetrokken in machinale baksteen, gemetseld in halfsteensverband. De ramen hebben een betonnen latei en een gemetste dorpel. De aanbouw dateert uit de tweede helft van de 20ste eeuw en vervangt een veel oudere aanbouw, vermoedelijk één bouwlaag hoog onder zadeldak. Deze laatste past typologisch ook beter binnen de oorspronkelijke typologie van aanbouwen binnen het begijnhof waarvan nog enkele zijn bewaard.

Omdat de achtergevel van naastgelegen pand nr. 21 iets dieper ligt dan onze woning nr. 20 is deel van de scheidingsmuur van het hoofdvolume van woning nr. 20 zichtbaar. Dit metselwerk onderscheidt zich van de aanbouw omdat het is opgemetseld in kruisverband met aan de hoek klisklezoor (tot het muuranker) en opgevoegd met kalkmortel. Er zit ook een duidelijke bouwnaad dat aangeeft dat de aanbouw in latere periode is opgemetseld.

(2) Appreciatie

Het verhoogde volume werkt eerder storend op de historische uitzicht van de achtergevel. Het huidige volume is te hoog en te lang in verhouding tot de breedte van de achtergevel. Daardoor doet ze afbreuk aan de waardevolle achtergevel van de begijnhofwoning. Verder verstoort de aanbouw ook de esthetische, landschappelijke en historische waarde van de binnentuintjes, die een restant vormen van de voormalige 'besloten hofjes'. Ter conclusie: deze aanbouw is zeer storend: hij is niet aangepast aan de schaal van het begijnhof en past geenszins binnen de historische site. Bovendien werd hier het negatief effect nog eens letterlijk verdubbeld omdat woning nr. 21 vroeger ook een gelijkaardige té hoge aanbouw had (recent verbouwd tot één bouwlaag onderzadeldak).

Er is geen principiële aversie tegen een aanbouw geënt op het hoofdgebouw: dit is even karakteristiek als de verhoging en de verdieping van de begijnhofwoningen maar er zijn wel beperkingen aan het uitbouwen in de richting van de tuin. Meestal gaat het om een smalle gebouwtje van één bouwlaag met een eenvoudig zadeldak of lessenaarsdak. Meestal ging het om een buitentoilet in combinatie met bergschuurtje waarmee de ontbrekende bergruimte in de te kleine woningen werd gecompenseerd. Bij de meeste recente verbouwingen heeft men hier meestal de keuken of de badkamer in onder gebracht. Bij deze woning en deze ernaast heeft men in de 2de helft van de 20ste eeuw de woning opgedeeld per bouwlaag in 2 appartementen en heeft men noodgedwongen ook een badkamer en keuken op de 1ste verdieping toegevoegd: dit is een té hoog volume waardoor de hoofdgebouw in de verdrukking komt en het uitzicht en de bezonning wordt verstoord.

Deze aanbouw heeft niet de minste architecturale of bouwhistorische waarde. In elk geval moet de verdiepingslaag afgebroken worden en vervangen worden door een zadeldak. De bestaande ramen deuropeningen mogen naar believen aangepast worden op maat van een nieuwe planindeling of functiewijziging. Recent werd de gelijkaardige aanbouw van woning nr. 21 afgebroken en vervangen met aanbouw van één bouwlaag onder zadeldak (meer passend in de begijnhoftypologie).

NR. 21

NR. 20

afb. 54: Storende veranda, tegen achtergevel nr. 20.

afb. 52: Foto uit 2014 met twee storende aanbouwen achter woning nr. 21 en nr. 20

afb. 53: Foto uit 2024 met verbouwde aanbouw achter woning nr. 21.

afb. 58: Tuin en tuinberging van woning nr. 20, huidige toestand 2024.

afb. 56: 1830-1834: Primitieve kadasterkaart © Rijksarchief.

afb. 55: Huidige toestand van het begijnhof van Turnhout © Geoportaal.

afb. 57: Tuinberging van woning nr. 20, huidige toestand 2024.

03.02.05 TUIN

(1) Beschrijving en appreciatie

Sinds de 17de eeuw bestaat elke begijnhofwoning uit **drie structurele componenten, zijde: woning + tuin + tuinberging**. Deze 3-voudige opbouw vormt dus in wezen een hoofdbestanddeel van elke begijnhofwoning. Dezelfde opbouw is ook in andere begijnhoven terug te vinden, zoals bijvoorbeeld in Hoogstraten en Diest. Deze opdeling is ook bewaard in begijnhofwoning nr. 20. De kleine diepe tuin wordt aan weerszijden afgesloten door beukenhagen, een kenmerkend onderdeel van begijnhoftuinen. In de 17de eeuw werden de tuinen van elkaar afgesloten door (beuken)hagen of fagus, te zien aan een prent van het begijnhof van Turnhout uit 1665, waarbij de tuinen vierkantige afgesloten perceeltjes lijken aan de achterzijde van de woningen. De afgesloten tuin of de afsluiting op zich vormt dus een wezenlijk erfgoedkenmerk.

Het terras en padje in grote cement stoeptegels zijn niet waardevol. Wat betreft de aanleg van tuinterrassen, mag deze niet verder dan de bestaande aanbouw komen. Het terras mag in oppervlakte ook nooit groter worden dan de tuin. Aangezien terrassen normaal niet voorkwamen, zijn er geen geprefereerde referentiematerialen en wordt de keuze vrijgelaten.

(2) Appreciatie

De kleine tuinen aan de achterzijde van de begijnhofwoningen vormen een wezenlijk architecturaal gegeven binnen het begijnhof. Belangrijke erfgoedelementen betreffen de (beuken)hagen en/of gemetste muren die dienen ter afsluiting tussen de tuintjes. Deze zijn historisch correct, gezien zij sinds de 17de eeuw als afsluiting in voege waren. Afsluitingen van een andere vorm dienen vervangen te worden door hagen of muren.

- Behoud van driedeling: woning + tuin + tuinberging
- Behoud van afgesloten tuin met beukenhagen (verwijderen van houten beschotten)
- De huidige betontegels zijn niet waardevol en worden bij voorkeur vervangen door een passendere verharding

03.02.06 TUINBERGING

(1) Beschrijving

Tuinhuizen werden in rij geplaatst over verschillende woningen heen, de tuinberging achter begijnhofwoning nr. 20 vormt een aaneenschakelde groepering met naastliggende woningen. Het dak is afgewerkt met rode Vlaamse pannen en een zinken hanggoot. Het verankerde gebouw is opgetrokken in bakstenen in kruisverband maar wit gekaleid.

De tuinberging behoort tot één van de oudste type van tuinbergingen van het begijnhof, uit begin van de 20ste eeuw. Bij dit type bevindt het venster met kleinhoutverdeling (viervlak-verdeling) zich centraal, waarbij langs de ene kant een opgeklampte deur is voorzien die toegang verschaft tot de berging en langs de andere kant een luik waarachter zich het aardappelenhok bevindt. Al het schrijnwerk is donker groen beschilderd.

Er ligt een bakstenen vloer in het interieur. De binnenwanden bevatten nog restanten van de vroegere kalkpleister afwerking. Het dak is ondersteund met een eenvoudige spantconstructie geplaatst op de gevels. Rechts zien we de insparing die voorzien werd voor het aardappelenhok met luik aan de buitengevel. Tegen deze nis situeert zich nog een restant van een voormalige wastobbe. Klaarblijkelijk aanvankelijk als washuis ingericht.

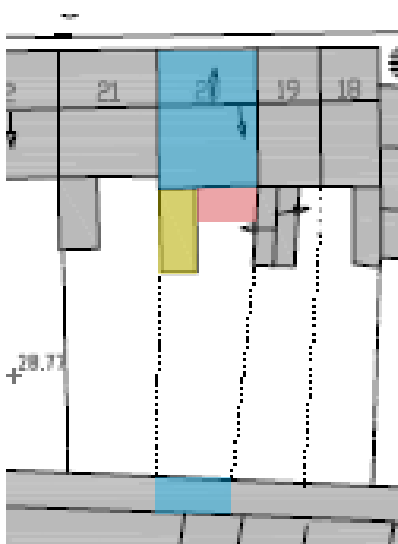
afb. 59: Woning nr. 20: tuinberging: interieur © ARAT architecten, huidige toestand 2024.

(2) Appreciatie

De **tuinberging** is onderdeel van een rij tuinbergingen van naastgelegen woningen en maakt dus deel uit van een ensemble. De typologie van een tuinberging is waardevol en intrinsiek verbonden met het gebruik van het begijnhof. Het buitenvolume van de tuinberging is daarom te behouden, samen met het schrijnwerk van het venster, opgeklampte deur en luik voor aardappelenhok, bakstenen vloer, kalkbepleistering, restant van de wastobbe en bedaking in Vlaamse pannen. Ook het traditioneel behoud van een donkergroene kleur voor de deuren en witte verf voor het houten schrijnwerk van de vensters is te behouden.

Voor herstel van de erfgoedwaarden dienen volgende zaken te worden opgenomen:

- Verwijderen van platenmateriaal tussen balken
- Restauratie van de waardevolle wastobbe. Wastobben zijn zeldzaam geworden en moeten bewaard te blijven. Daarbij dient het authentiek materiaal gerespecteerd te worden. De wastobben werden gemetst met kalkmortel en bovenaan verstevigd met een smeedijzeren ring. Het metselwerk werd langs de buitenzijde gekaleid. Onderin werd een opening uitgespaard voor het stookvuur. De ingewerkte koperen ketel werd bovenaan afgedekt met een houten handvat (onbewerkt hout).

- Hoge erfgoedwaarde, behoud noodzakelijk
- Geen erfgoedwaarde, aangepaste vervanging wenselijk
- Storende erfgoedwaarde, af te breken

afb. 60: Huidige toestand van het begijnhof van Turnhout © Geoportaal.

KELDER ONDER OPKAMER

afb. 61: Kelder: toestand 2024.

0.1 INKOMHAL

03.03 INTERIEUR

03.03.01 KELDER

De halfverzonken voutkelder situeert zich onder de opkamer, in het achterste deel van de woning, en is nog een restant van de 17de-eeuwse planopbouw naar typologie van het Kempische woonhuis. De kelder is toegankelijk via een bakstenen keldertrap. De kelderdeur vanuit ruimte 0.3 is niet meer origineel maar vernieuwd.

Vloer	Hoge erfgoedwaarde Oude 17de-eeuwse plavuizen gelegd in halfsteensverband, koud tegen elkaar gelegd met dunne kalkvoegen. Ongeglazuurde rode (oxiderend gebakken tegels)
Wanden	Hoge erfgoedwaarde Gemetseld, afgewerkt met kalkbepleistering en kalkwitsellagen. Eén vensteropening in de achtergevel, schrijnwerk reeds vernieuwd. In de hoek achteraan zit een authentieke overwelfde muurnis.
Plafonds	Hoge erfgoedwaarde De voutkelder is voorzien van een originele houten balkenzoldering bestaande uit houten kepers met daarop vloerplanken.
Trap	Hoge erfgoedwaarde Gemetste steektrap, afgewerkt met dikke kalkwitsellagen.
Schrijnwerk	Positieve erfgoedwaarde Klein vierkant wit beschilderd kelderraam met één raamvleugel boven maaiveld, machinaal enkel getrokken glas. Vernieuwd.
Appreciatie	Hoge erfgoedwaarde De 17de-eeuwse kelder is deel van de oudste kern en dient daarom zeker bewaard te blijven. De volgende onderdelen zijn te behouden: plavuizenvloer, overwelfde nis, gekalkte en bepleisterde wanden en houten zoldering, gemetselde trap en vensteropening.

03.03.02 GELIJKVLOERSE VERDIEPING

In de structuur van de gelijkvloerse verdieping is nog steeds de planindeling van een Kempisch dorpshuis te herkennen.

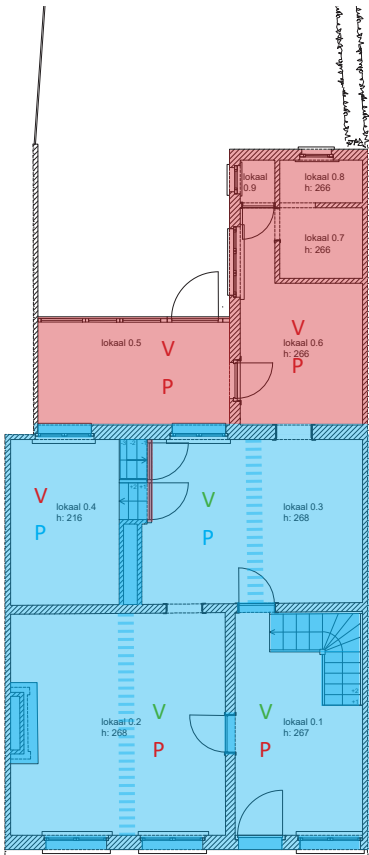
(1) Inkomhal (0.1)

Vloer	Positieve erfgoedwaarde 20ste-eeuwse historiserende marmerimitatie tegelvloer met zwart en witte tegels in dambordpatroon, vloer afgewerkt met zwart geglaazuurde keramische plint.
Wanden	Hoge erfgoedwaarde De wanden zijn vlak bepleisterd en wit beschilderd. Geen erfgoedwaarde Beschilderd of behangen met friesmotief uit bladeren (recente toevoeging.)
Plafonds	Geen erfgoedwaarde Verlaagd plafond (?), bedekt met een recente plafondbekleding.
Schrijnwerk	Hoge erfgoedwaarde • Authentieke 18de-eeuwse opgeklampte binnendeuren, met spiegelboogvormig afgerond lijstwerk • Laat 18de- of vroeg 19de-eeuwse venster met schuifspanjolet met wentelbare houten makelaar • 19de-eeuwse voordeur met bovenlicht
Trap	Hoge erfgoedwaarde Verdreven steektrap met balusterleuningen en kastdeur, donker gevernist. (vermoedelijk ter vervanging van originele spiltrap)

0.2 WOONKAMER

0.3 EETKAMER

Appreciatie	Hoge erfgoedwaarde Te behouden elementen zijn de 18de-eeuwse binnendeuren, de verdreven steektrap en buitenschrijnwerk (venster- en inkomdeur). De tegelvloer is niet origineel maar de zwarte en witte tegels van klein formaat en gelegd in dambordpatroon, leunen wel sterk aan bij de originele cementtegels en zijn daarom een waardevol alternatief. Geen erfgoedwaarde Verlaagde plafonds of recente afwerkingslaag op bepleisterd plafond, recente behangsels en beschilderingen zijn te verwijderen.
-------------	---

(2) Woonkamer (0.2)

Vloer	Positieve erfgoedwaarde 20ste-eeuwse tegelvloer, rood en witte tegels, gelegd in dambordpaatroon met zwart geglaazuurde keramische plint.
Wanden	Hoge erfgoedwaarde Vlak bepleisterd en wit beschilderd.
Plafond	Hoge erfgoedwaarde Vlak bepleisterd plafond, met zichtbare moerbalk met geprofileerde balksleutel (geverfd, storende afwerkingslaag). Moerbalken zijn meestal de meest waardevolle en daarom ook best bewaarde onderdelen van de balkenstructuur van een woning/gebouw. Vooral in de loop van de 17de-18de eeuw werden de moerbalken aan de uiteinden afgewerkt met decoratief gesculpteerde sleutelstukken die in sommige gevallen ook aan de onderzijde met motieven uit houtsnijwerk werden opgesmukt, zoals hier bewaard. Geen erfgoedwaarde Plafond bedekt met een recente plafondbekleding, mogelijk hierboven nog originele bepleistering op latwerk bewaard. Rood beschilderde moerbalk- en sleutel.
Schrijnwerk	Hoge erfgoedwaarde - Authentieke 18de-eeuwse opgeklampte binnendeuren, met spiegelboogvormig afgerond lijstwerk, incl. beslag (2 kruisgehengen, inlaatslot). - Laat 18de- of vroeg 19de-eeuwse vensters met schuifspanjolet met wentelbare houten makelaar, houten ramen met een houten roedeverdeling en getrokken vensterglas
Schoorsteen	Hoge erfgoedwaarde Authentieke 17de-eeuwse brede open haard. De haard is voorzien van een houten geprofileerde schouwbank met schoorsteenmantel. Mogelijk steunend op natuurstenen consoles die het beginpunt vormden van de haardwangen, wit overschilderd. Geen erfgoedwaarde Beige overschilderde originele brede haardmantel. Mogelijk is er een oude stratigrafie bewaard. Haardwand is dichtgemaakt, bepleisterd en beschilderd. Bij afbraakwerken moet men aandacht hebben of er mogelijk oudere betegelde haardwand afwerkingslagen hieronder bewaard zijn. Mogelijk is er een oude stratigrafie bewaard. De haardvloer was meestal betegeld met rode of geel met groene geglaazuurde plavuizen of bakstenen
Appreciatie	Hoge erfgoedwaarde Te behouden elementen zijn de authentieke brede haard met gotische mantel en geprofileerde haardbalk, de originele houten zoldering (moerbalken met geprofileerd sleutelstuk), authentieke 18de-eeuwse binnendeur en het laat 18de- of vroeg 19de-eeuwse schrijnwerk van de vensters, inclusief het getrokken glas en het raambeslag. Geen erfgoedwaarde Om de erfgoedwaarde van de begijnhofwoning te herstellen zijn volgende elementen te verwijderen/te vervangen: - Rode kleur op moerbalk storend, beter kalkwit te schilderen, in overeenstemming met het plafond. In overleg met erfgoed kan er eventueel een materiaal technisch onderzoek gebeuren naar originele afwerkingslaag van de moerbalk- en sleutel. - Evenals rood geverfde wanden, in kalkwit te schilderen of naar resultaten van stratigrafisch onderzoek.

0.3 EETKAMER

TOEGANG TOT OPKAMER

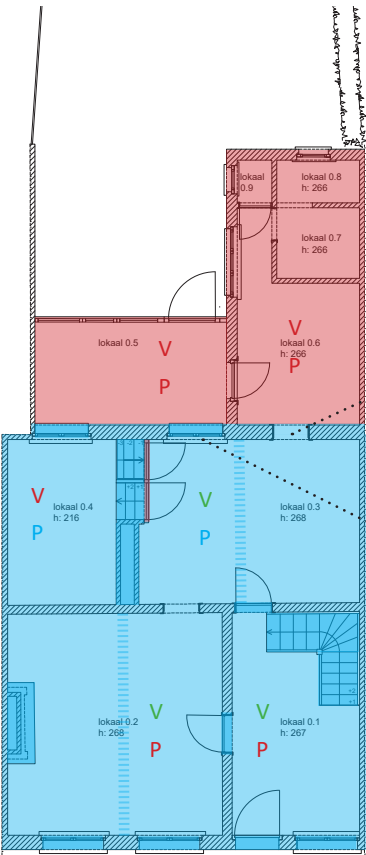
TOEGANG TOT KELDER

0.4 OPKAMER

(3) Eetkamer (0.3)	
Vloer	Positieve erfgoedwaarde 20ste-eeuwse tegelvloer, rood en witte tegels, gelegd in dambordpatroon met zwart geglazuurde keramische plint.
Wanden	Hoge erfgoedwaarde Vlak bepleisterd en wit beschilderd.
Plafond	Hoge erfgoedwaarde Vlak bepleisterd plafond, met zichtbare moerbalk (bepleisterd, storende afwerkingslaag). Geen erfgoedwaarde Plafond bedekt met een recente plafondbekleding, mogelijk hierboven nog originele bepleistering op latwerk bewaard. Bepleisterde en ingepakte moerbalk, mogelijk onder afwerkingslaag nog balksleutel bewaard.
Schrijnwerk	Hoge erfgoedwaarde - Authentieke 18de-eeuwse opgeklampte binnendeur, met spiegelboogvormig afgerond lijstwerk, incl. beslag (2 kruisgehengen, inlaatslot). 19de-eeuws venster met twee opendraaiende vleugels en kan geopend worden d.m.v. een espagnoletslot, houten venstertablet. Geen erfgoedwaarde - Moderne schildersdeuren naar kelder en opkamer.
Schoorsteen	Hoge erfgoedwaarde Restant van brede haard, naast toegang opkamer. Mogelijk is de houten haardbalk bewaard onder het bepleisterd volime. De haardopening is dichtgemetseld.
Appreciatie	Hoge erfgoedwaarde Te behouden elementen zijn het originele moerbalk (echter ingepakt), restant van haard, het authentiek 18de-eeuws schrijnwerk van de binnendeur en 19de-eeuws schrijnwerk van het venster, inclusief het raambeslag. De plaats van de haard dient behouden te blijven, duidt aan dat op deze plaats een authentieke schouw heeft gestaan. Alle authentieke onderdelen van de haard dienen ook bewaard te blijven. Onderzoek naar haardbalk onder bepleistering en indien bewaard herstel van haardmantel. Positieve erfgoedwaarde De cementtegels zijn vrij recent (begin 20ste eeuw), maar passen wel binnen dit kader en zijn dus belangrijke elementen om te behouden. Geen erfgoedwaarde In de loop der tijd werden de moerbalken vaak gebeitst, geschilderd, bepleisterd of ingekast. Deze afwerkingslagen zijn niet waardevol. Bepleisterde moerbalken kan als dusdanig wel behouden blijven omdat als zij integraal onderdeel zijn van een totaal bepleisterd plafond. Voorzien van gepaste afsluiting naar de opkamer en kelder, bij voorkeur door opgeklampte binnendeuren naar historisch model.

(4) Opkamer (0.4)	
Vloer	Geen erfgoedwaarde Recente vloerbekleding in vinyl, mogelijk is originele plankenvloer hieronder bewaard.
Wanden	Hoge erfgoedwaarde Vlak bepleisterd Geen erfgoedwaarde Fel groen geverfde wanden
Plafond	Hoge erfgoedwaarde Vlak bepleisterd (mogelijk nog originele bepleistering op latwerk),
Schrijnwerk	Hoge erfgoedwaarde Laat 18de-eeuws - of begin 19de eeuws smeedijzeren raamschuif
Trap	Hoge erfgoedwaarde Houten rechte steektrap. Geen erfgoedwaarde Recentе bekleiding in tapijt.

afb. 63: Grondplan © ARAT architecten.

AANBOUW

1.1 TRAPHAL

1.2 KAMER

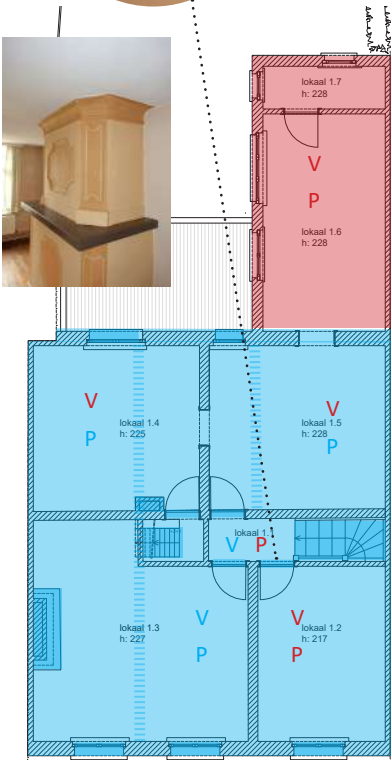

afb. 65: Gedicht
bovenlicht,
kamer 1.2.

1.3 KAMER

+1

afb. 64: Plan verdieping © ARAT architecten.

Appreciatie	Hoge erfgoedwaarde Te behouden elementen zijn het laat 18de- of vroeg 19de-eeuws schrijnwerk van het venster, steektrap en de vlak bepleisterde afwerkingslagen van de wanden en plafond. Geen erfgoedwaarde Om de erfgoedwaarde van de begijnhofwoning te herstellen zijn de recente vloer- en trapbedekkingen te verwijderen, en herstel van originele plankenvloer (indien bewaard), anders reconstructie naar historisch model. Groen beschilderde muren te vervangen met kalkwitte afwerkingslaag.
-------------	--

(1) Keuken, toilet en douche (aanbouw)

Vloer	Geen erfgoedwaarde 20ste-eeuwse terrazzotegels en geglaazuurde keramische plint.
Wanden	Positieve erfgoedwaarde Vlak bepleisterd
Plafond	Geen erfgoedwaarde Verlaagd plafond
Schrijnwerk	Geen erfgoedwaarde 20ste-eeuws schrijnwerk
Appreciatie	Geen erfgoedwaarde De volledige aanbouw heeft geen bouwhistorische of architecturale waarde en zou beter vervangen worden.

03.03.03 VERDIEPING

(1) Traphal (1.1) en kamers (1.2, 1.3, 1.4)

Vloer	Hoge erfgoedwaarde Brede plankenvloer, mogelijks 18de-eeuws Geen erfgoedwaarde Vloerbekledingen, zoals vinyl of linoleum, mogelijk hieronder originele plankenvloer bewaard
Wanden	Hoge erfgoedwaarde - Vlak bepleisterd en wit beschilderd. Houten plint - Houten beplankte binnenwand, bestaande uit brede planken, tussen zoldertrap en kamer 1.3
Plafond	Hoge erfgoedwaarde Vlak bepleisterd plafond, met bepleisterde moerbalk met of zonder geprofileerde balksleutel Positieve erfgoedwaarde Bepleisterde en ingepakte moerbalk (in samenhang met bepleisterd plafond), mogelijk wel onder bepleistering oudere afwerkingslaag of geprofileerde balksleutel bewaard. Geen erfgoedwaarde Verlaagd plafond (traphal 1.1 en kamer 1.2)

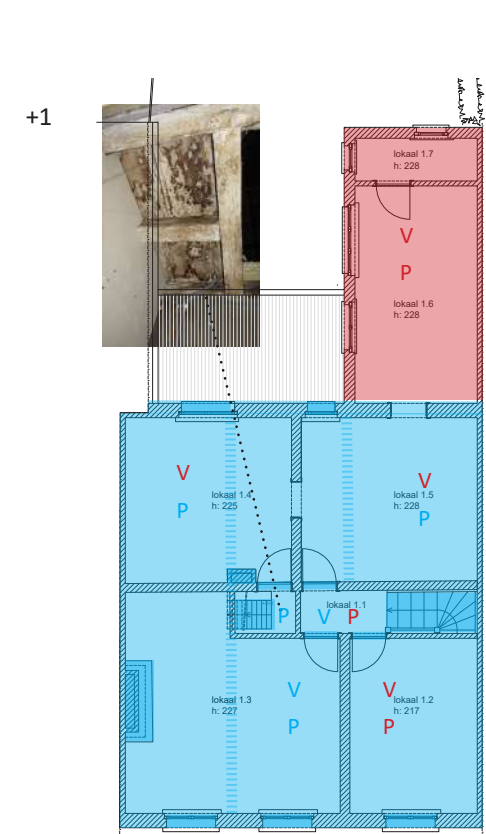
1.4 KAMER

afb. 67: Authentiek raamschuif, kamer 1.4.

ZOLDERTRAP

afb. 66: Plan verdieping © ARAT architecten.

Schrijnwerk	Hoge erfgoedwaarde - Authentieke opgeklampte binnendeuren uit brede planken, ook origineel deurbeslag behouden, bestaande uit kruisgehengen en oude inlaatsloten (aantal deuren zijn bekleed met plaatmateriaal), mogelijk opklimmend tot de 18de eeuw - Laat 18de-eeuws of begin 19de eeuw smeedijzeren raamschuiven (achtergevel, ruimte 1.4 - 1.5), kleinhoutverdeling en getrokken beglazing (1.4) 19de-eeuwse vensters met twee opendraaiende vleugels en kan geopend worden d.m.v. een espagnoletslot, houten venstertablet (voorgevel). - Gedicht bovenlicht boven binnendeur (1.1-1.2) (mogelijk dienende om traphal meer licht te geven, gedicht na verlagen van plafond in kamers 1.1 en 1.2. Geen erfgoedwaarde - Authentieke deuren bekleed met plaatmateriaal (zodat originele brede planken van de deur verborgen zijn)
Schoorsteen	Hoge erfgoedwaarde 18de-eeuwse schouwmantel met sierlijk bepleisterde schouwboezem voorzien van handgetrokken decoratief lijstwerk, afgeschuinde hoeken en koofvormige kroonlijst (kamer 1.3), onderste deel van de mantel is gemuteerd, bepleisterd waarbij de haardwand is gedicht, mogelijk zijn oudere afwerkingslagen hieronder bewaard. Deel van de oude haardvloer ligt zichtbaar, bestaande uit rood gebakken plavuizen. - Schoorsteenkanaal van haard (van opkamer en moeskeuken)
Trap	Hoge erfgoedwaarde - Verdreven steektrap met balusterleuningen en kastdeur, donker gevernist. (vermoedelijk ter vervanging van originele spiltrap) - Steile houten steektrap (zolder)
Appreciatie	Hoge erfgoedwaarde Te behouden elementen zijn: - Trappenhuis (verdreven steektrap en zoldertrap) - Brede plankenvloeren - Moerbalk met baksleutels - Vlak bepleisterde binnenwanden en beplankte binnenwand (aan zoldertrap) 18de-eeuwse schouw en schoorsteenkanaal 18de-eeuws schrijnwerk van de opgeklampte binnendeuren, inclusief deurbeslag (deurgehengen en inlaatsloten) - Laat 18de- begin 19de eeuws schrijnwerk van vensters, inclusief het raambeslag (raamschuiven) (achtergevel) 19de-eeuws schrijnwerk van de vensters, inclusief het raambeslag (voorgevel) Geen erfgoedwaarde - In de loop der tijd werden de moerbalken vaak gebeitst, geschilderd, bepleisterd of ingekast. Deze afwerkingslagen zijn niet waardevol. Bepleisterde moerbalken kan als dusdanig wel behouden blijven omdat als zij integraal onderdeel zijn van een totaal bepleisterd plafond. Eventueel materiaaltechnisch onderzoek naar vormgeving en afwerking baksleutels. - Een aantal van de authentieke opgeklampte binnendeuren werden bekleed met plaatmateriaal, bij voorkeur platen te verwijderen en originele staat van de brede beplankte deur te herstellen - Herstel van gemuteerde schoorsteenmantel (kamer 1.3), mogelijk oude haardwand- en vloer bewaard onder afdekkingen (te herstellen)

1.5 KAMER

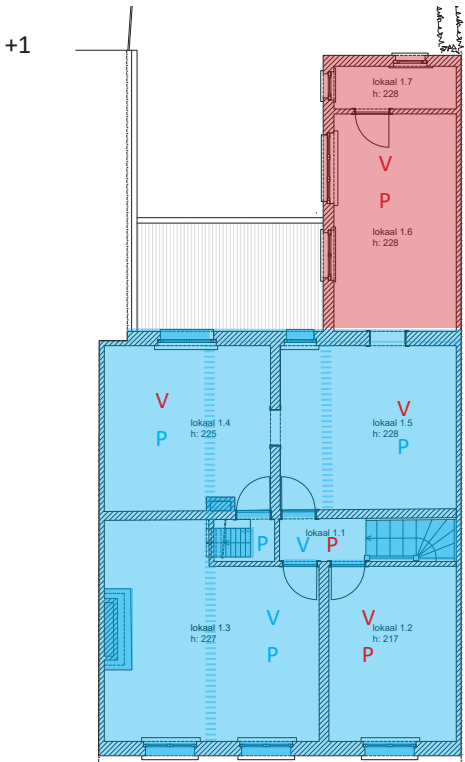
1.6 KAMER

(2) Aanbouw

Vloer	Geen erfgoedwaarde Vloerbekledingen, zoals vinyl of linoleum, mogelijk hieronder originele plankenvloer bewaard
Wanden	Positieve erfgoedwaarde Vlak bepleisterd
Plafond	Positieve erfgoedwaarde Vlak bepleisterd Geen erfgoedwaarde Verlaagd plafond
Schrijnwerk	Geen erfgoedwaarde 20ste-eeuws schrijnwerk
Appreciatie	Geen erfgoedwaarde De volledige aanbouw heeft geen bouwhistorische of architecturale waarde en zou beter vervangen worden.

1.7 KAMER

afb. 68: Plan verdieping © ARAT architecten.

1.4 KAMER: DETAIL VENSTER

ZOLDER

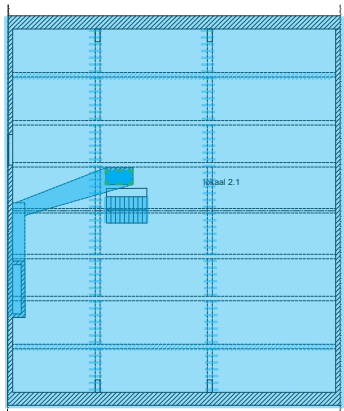
Bouwspoor van gedicht venster na uitbreiding.

Bouwspoor van voormalige daklijn.

+2

afb. 69: Zolderplan © ARAT architecten.

03.03.04 ZOLDER

Vloer	Hoge erfgoedwaarde Houten plankenvloer met brede boomplanken bewaard onder isolatiemateriaal. Geen erfgoedwaarde Isolatiemateriaal
Wanden	Hoge erfgoedwaarde - Bouwsporen van lagere daklijn, verwijst naar oudere bouwphase met lager gelegen dak - Scheidingsmuren met naastliggende panden zijn opgetrokken in baksteenmetselwerk in kruisverband, alsook de voorgevel, sporen van verdwenen afwerkingslaag met kalkpleister of kaleilaag. - Bouwsporen van gedichte vensteropening in scheidingswand met woning nr. 21. Woning nr. 20 is vermoedelijk eerder uitgebreid en verhoogd dan woning nr. 21 waardoor het venster op deze manier natuurlijk licht op zolder kon binnentrekken (vooraf verhoging zolder nr. 21) - Luikopening in scheidingswand met woning nr. 19, authentiek opgeklampte luik bewaard, woning nr. 19 is later gebouwd waardoor origineel deze gevel vrij stond (zie ook bouwnaden in voor- en achtergevels.
Dakconstructie	Hoge erfgoedwaarde Origineel houten dakgebinte, bestaande uit twee originele spanten met telmerken. Het dakgebinte is vastgezet met pen-in-gatverbindingen. De spantbenen van het zoldergebint bestaan uit kromhout. Naar grote waarschijnlijkheid werd het originele gebinte van de eerste dakgebinte aangepast aan de nieuwe daklijn, waarbij oude balken werden hergebruikt en ingepast. Bij spant I hangt aan de spantbalk een restant van droogstok met inkepingen. Zolders werden aanvankelijk in de eerste plaats gebruikt als droogzolders. Om die reden waren alle zolders oorspronkelijk grote open ruimtes, waarin dunne droogstokken in serie aan het spant werden bevestigd. Op deze stokken kon vervolgens de was opgehangen worden om te drogen. Op sommige zolders zijn de draagplanken met uitsparingen nog aanwezig, waarin de voormalige droogstokken gelegd werden. Geen erfgoedwaarde Vernieuwde kepers met onderdakplaten (aanvankelijke zichtbare dakpannen op panlatten).
Trap	Hoge erfgoedwaarde Zoldertrap: steile steektrap (meer ladder)
Schouwen	Hoge erfgoedwaarde Tweedelige schoorsteenkanaal tegen de scheidingswand met woning nr. 19. Tweedelige schouw is een schouwkanaal dat in twee helften werd gesplitst (aan twee verschillende haarden gekoppeld) en pas bovenaan samenkomt in één schoorsteen. Het schuin gemetste schoorsteenkanaal vormt een uitzondering op het begijnhof, als gevolg van de verhoging van de woning werd vanuit het midden van de woning naar het schouwkanaal tegen de zijgevel gemetst, zodat beide kanalen met elkaar verbonden werden.

SPANT MET TELMERKEN II

SPANT I MET DROOGSTOK

SCHOORSTEENKANALEN

DROOGSTOK

LUIK NAAR WONING NR. 19

Appreciatie zolder	Hoge erfgoedwaarde Belangrijk is dat de originele houten kapconstructie, de gemetste schouwen, oude vloerplanken, oude zoldertrap en bouwsporen in gemetselde topgevels bewaard blijven. Te behouden elementen zijn: - De balk- en spantenstructuren zijn nog authentiek, en dienen integraal behouden en bij voorkeur zichtbaar te blijven, zijn vast gebonden met pen-in-gatverbindingen en bevatten telmerken. - Muren: de bakstenen zijgevels bevatten vele belangrijke bouwsporen die men moet bewaren en consolideren. De sporen geven de typische levensduur van een begijnhofwoning aan. Hiermee wordt niet bedoeld dat men ze kost wat kost zichtbaar moet laten: bij een allicht onvermijdelijke verdere afwerking herinrichting van deze ruime zolder moet men er streng op toezien dat ze niet worden verwijderd door het metselwerk deels te vervangen. Overpleisteren of bekleden is op zich niet problematisch zolang de sporen maar aanwezig blijven achter deze bekleding. - De tweedelige schouw is integraal te behouden. - Het isolatiemateriaal is storend, plankenvloer zou opnieuw zichtbaar moeten liggen. - Oude zoldertrap is origineel en wordt bij voorkeur te behouden. - Aangezien de zolders als droogzolder werden gebruikt, moeten nog bewaarde (eerder zeldzame) droogstokken behouden blijven.
--------------------	--

Het eventueel aanpassen van de zolder tot bewoonbare ruimte hangt af van diverse randvoorwaarden:

- de ruimte wordt liefst niet opgedeeld. Indien er voor een nieuwe opdeling gekozen wordt.
- de authentieke balk- en spantstructuren moeten maximaal behouden blijven, dit wil niet zeggen dat ze niet omkast of bepleisterd mogen worden maar het is in alle opzichten wenselijk om deze elementen in deze woning juist wél herkenbaar te laten omdat dit op zich al uitzonderlijk is: in de meeste andere woningen werden er vervangen of versterkt door nieuwe gordingen waardoor het zinloos is om ze nog zichtbaar te laten.
- er is geen natuurlijke verlichting op zolder. Dakvlakramen in de voorgevel zijn niet toegelaten, maar zijn zeker bespreekbaar in het dakvlak van de achtergevel.

HOOFDSTUK 04

BOUWFYSISCHЕ ANALYSE

04.01 EXTERIEUR

04.01.01 VOORGEVEL

Het baksteenparament is in goede staat en het voegsel is intact. De deurdorpel is op één plaats gebarsten. Beschadigingen betekenen niet automatisch vervangingen, geval per geval moet bekeken worden. In dit geval kan men de steen herstellen met een minerale mortel en de scheur gedicht worden. Het behoud van het oorspronkelijk materiaal primeert. De andere natuurstenen elementen zijn in relatief goede staat, één vensterdorpel op de verdieping is overlangs gebarsten. De schade is niet dermate dat een vervanging zich aandringt. Aan de hand van scheurherstel kan het originele materiaal bewaard worden. De grijs geschilderde plint zou best opnieuw geschilderd kunnen worden met een verf of basis van kalk- of traskalk.

04.01.02 ACHTERGEVEL

De achtergevel bestaat eveneens uit goed onderhouden baksteenmetselwerk met gave voegen. Zoals besproken in de historische analyse wordt de aanbouw bij voorkeur verwijderd en vervangen door aanbouw die past in de historische context van een begijnhof (een bouwlaag onder zadeldak). De veranda is verouderd en storend, zoals besproken in de historische analyse wordt deze aanbouw bij voorkeur volledig gesloopt, met herstel van achtergevel.

04.01.03 SCHRIJNWERK

De verflaag van de kroonlijst, de gootklossen, schrijnwerk (deur, vensters en buitenluiken), laat op verschillende plaatsen los, wat de levensduur van het schrijnwerk niet ten goede komt. Gezien de bouwhistorische waarde van het buitenschrijnwerk in de voor- en achtergevel moet deze integraal behouden worden. In het algemeen is het schrijnwerk in het verleden relatief goed onderhouden. Men zal wel rekening moeten houden met een gedetailleerd nazicht en punctueel herstel van aangetaste en verzwakte delen. Hetzelfde geldt voor de luiken en het schrijnwerk van de voordeur en het bovenlicht. De verbindingen van de luiken worden best gecontroleerd, waar deze loszitten is een nieuwe bevestiging nodig. Het schrijnwerk vertoont langs de binnenzijde geen opvallende schade, maar regelmatig herschilderen is wel raadzaam.

- Behoud en restauratie van origineel schrijnwerk
 - Gedetailleerd nazicht en herstel van aangetaste en verzwakte delen
 - Integraal behoud van getrokken glas of herstel in getrokken monumenten glas
 - Ontroesten van de ijzeren glasroedes en behoud van oude roedeverdeling
- Hernemen van verschaalde verflagen van schrijnwerk in correcte kleur (wit voor vensters; groen voor deuren)
 - Na herstel van de ondergrond
 - Na goede voorbereiding van de ondergrond: schuren, afwassen en laten drogen
 - In dampdoorlatende verf
- Ontroesten en herschilderen van ijzeren onderdelen in correcte kleur en compatibele roestwerende verf (o.a. deurbeslag, luikbeslag, ijzeren glasroedes)
- Onderhoud hang- en sluitwerk (ontroesten, schoonmaken, smeren, bijstellen,...)

04.01.04 IJZEREN ONDERDELEN

- Ontroesten en behandelen van geërodeerde gevelankers, gietijzeren pijpstuk (regenafvoer) en (luik)beslag

afb. 70: Voorgevel nr. 20: details, huidige toestand maart 2024.

afb. 71: Bedaking achtergevel nr. 20: details, huidige toestand maart 2024.

afb. 72: Zolder met dakgebinte, details schouwen en aangetast hout, huidige toestand 2024.

afb. 74: Zolder met dakgebinte, aangetast en ingerot hout en zoldertrap, huidige toestand 2024.

afb. 73: Zolder met dakgebinte, details aangetast hout, huidige toestand 2024.

04.01.05 BEDAKING EN KROONLIJST

De Vlaamse pannen liggen niet allemaal meer sluitend en vragen een nazicht en onderhoudsbeurt. De dakpannen zelf zijn nog in goede staat. Een bijkomende controle van de kroonlijst, gootklossen, goten en de aansluiting tussen de aanbouw en de gevel kunnen uitwijzen of er al dan niet herstelwerken nodig zijn. De goten en regenwaterafvoeren dient men tweemaal per jaar schoon te maken, zodat de regenwaterafvoer niet wordt belemmerd. Men kan bladvangers plaatsen in de tapgaten en ze regelmatig vrijmaken.

04.01.06 DAKSTRUCTUUR

De kepers van het dak zijn reeds vernieuwd en in goede staat. Het vernieuwd onderdak bestaat mogelijk uit asbesthoudende vezel-cementplaten. Een asbest inventaris dient opgemaakt te worden. Eveneens door de platen die langs de onderzijde werden aangebracht, is niet te zien hoe de staat van de structuur is. Eventuele lekken worden zo tevens niet opgemerkt.

De balk- en spantstructuren zijn nog authentiek, en dienen integraal behouden te blijven, de onderdelen bevatten echter veel aantastingen (mogelijk oude aantastingen). Op een groot aantal plekken is er schade zichtbaar. Plaatselijk zijn er zelfs schimmels en inrottingen te bemerken. Alle houten structuren, van spanten tot de vloerconstructie moeten nagezien worden, een preventief curatieve behandeling met insecten- en schimmelwerend product krijgen met extra aandacht voor de ingewerkte balken. Bij deze hoofdbalken is het nazicht en herstel aangewezen omdat ze meestal in de buitenmuren rusten waardoor de balkkoppen makkelijk worden aangetast door houtrot. Van de gordingen moet men de hechting in de bakstenen wand nakijken en eventueel verstevigen. Vermoedelijk lek ter hoogte van de gording aan de straatkant met woning nr. 21, hout is ingerot. Roestwerende behandeling van de ankers en het nazicht van alle ingemetste balkkoppen is noodzakelijk.

Het metselwerk van de scheidingswanden zijn in mindere toestand, bevatten erg uitgespoeld voegwerk en ook plaatselijk beschadigd door vorst en vocht. Deze gemetste zijwanden bevatten zeer veel bouwsporen. Ieder spoor moet bewaard en geconsolideerd worden.

Het metselwerk van de schoorsteenkanalen is in zeer slechte toestand, ter hoogte van de nok is het beksteenmetselwerk ingevallen waardoor het binnen regent, wat leidt tot aantastingen van het metselwerk, ingerot hout en ongewenst bezoek en nestingen van vogels. Het schuin schoorsteenkanaal wordt ondersteund door een eikenhouten balk, die op veel plaatsen is ingerot. Beschermende kalklaag is grotendeels verdwenen.

Indien de zolder bewoonbaar wordt gemaakt, is de vloerisolatie verwijderen en de vloer controleren. De vloerafwerking is door de zachte isolatie niet zichtbaar maar voelt nog stevig aan. Bij het belopen van de isolatie kan deze beschadigd raken.

afb. 75: Tuinberging met wastobbe in slechte toestand, huidige toestand 2024.

afb. 76: Details van de kelder met vochtproblemen, huidige toestand 2024.

afb. 77: Interieur begijnhofwoning nr. 20, huidige toestand 2024.

04.01.07 TUINBERGING

- Herstel van historisch waardevolle tuinbergingen van het type laagbouw met aflopend dak uit Vlaamse pannen
- Nazicht en herstel verzakking pannen, aansluiting dakbedekking en opgaand muurwerk
- Herstel van uitgespoeld voegwerk in kalkrijke mortel
- Restauratie van waardevolle wastobbe: herstel metselwerk met kalkmortel en afgewerkt met kaleilaag langs buitenzijde
- Herstel van historisch schrijnwerk
- Herstel van kalkbepleistering (interieur)
- Nazicht en herstel van houten gebinte (interieur): Door de platen die langs de onderzijde werden aangebracht, is niet te zien hoe de staat van de structuur is. Eventuele lekken worden zo tevens niet opgemerkt.

04.01.08 KOER EN TUIN

- Afbraak van veranda
- Opwaardering van de koer
- Betontegels vervangen door bakstenen/plavuizen of kasseien vloer (indien gewenst)
- Wilde plantengroei verwijderen
- Behoud van beukenhaag als afsluiting

04.02 INTERIEUR

04.02.01 KELDER

De authentieke aarde tegels dienen gereinigd te worden. De afwerking is beschadigd door zoutuitbloeiingen. Ook op de wanden zijn er kleurverschillen en zoutuitbloeiingen ten gevolge van capillaire aanzuiging van grond- en of oppervlaktewater merkbaar. Als gevolg van de vochtschade is de authentieke bepleistering op vele plaatsen reeds losgekomen. Doordat een uitwendige oplossing onmogelijk is kan men kiezen voor een dunne bepleistering met toevoeging van tras. Een echte waterdichte bekuijing op basis van cement is hier uit den boze: men aanvaardt best de lichte verkleuringen en de beperkte capillaire vochtinfiltratie als een onvermijdelijke karakteristiek van dergelijke oude kelders. De afwerking dient hersteld te worden met een compatibele kalkverf.

- Herstel en reiniging van plavuizenvloer en keldertrappen
- Nazicht en herstel houten zoldering: nagezien worden, een preventief curatieve behandeling met insecten- en schimmelwerend product krijgen
- Herstellen van kalkbepleistering wanden
- Indien nodig, herschilderen met dampopen kalkverf
- Nazicht en herstel houten schrijnwerk van kelderraam
- Reconstructie van opgeklampte deur naar historisch model (indien gewenst)

04.02.02 VLOEREN

(1) Plavuizenvloer

De waardevolle oude plavuizenvloer in de kelder dient gereinigd te worden. De vloertegels zijn erg aangetast door zoutuitbloeiingen. Het vochtprobleem in kelder moet worden onderzocht. Authentieke plavuizen zijn zeer waardevol en dienen te allen tijde behouden en gerestaureerd te worden. Men moet altijd opteren voor het maximaal hergebruiken van bestaand materiaal.

afb. 78: Interieur begijnhofwoning nr. 20, huidige toestand 2024.

afb. 79: Interieur begijnhofwoning nr. 20, huidige toestand 2024.

(2) Plankenvloeren

Algemeen verkeren de zichtbare plankenvloeren in goede toestand. De planken moeten nauwkeurig gecontroleerd en bestudeerd worden op houtaantasting, maar op het eerste zicht vertonen ze geen grote gebreken. Preventieve en curatieve behandeling indien nodig.

- Herstel houten vloer (opkamer)
- Herstel houten plankenvloeren (verdieping en zolder)

(3) Tegelvloer in dambordpatroon

In de begijnhofwoningen liggen aantal 20ste-eeuwse tegelvloeren naar historisch model (gelegd in dambordpatroon). De tegelvloeren moeten een algemeen nazicht krijgen (correcte aansluiting op wand, losliggende tegels) en een reiniging (lijmresten, vochtvlekken,...). Als men het nodig acht om de vloeropbouw aan te passen (vochtscherf, thermische isolatie) moeten deze tegels voorzichtig uitgenomen worden voor hergebruik. Het recupereren is sterk afhankelijk van het feit of de tegels in een cementbed werden geplaatst. Bij plaatsing op een zavelbedding (zoals meestal het geval is) stelt er zich zelden een probleem.

Op verschillende plaatsen zijn de zwart geglazuurde gebakken plinten gebarsten, plaatselijk herstel nodig, vervanging met identiek model. Indien gewenst verwijderen van geglazuurde keramieke plint en afwerking van de wanden met een eenvoudige houten plint (past beter in historische context van een begijnhofwoning).

(4) Recente vloerbedekkingen

Overall moet vinyl, linoleum resten of vast tapijt verwijderd worden. Dit is een storende afwerkingslaag zonder erfgoedwaarde.

Principe vloerbekleding begijnhofwoning:

- Op het gelijkvloers lag meestal een stenen vloer: plavuizen of cementtegels zijn de meest voorkomende
- Op het gelijkvloers in de opkamer kan dit wisselen: tegels of brede planken vloeren
- Op de verdieping en zolder zijn steeds brede plankenvloeren terug te vinden.

Het is niet altijd even duidelijk in welke staat de onderliggende vloeren zich bevinden. Indien er nog originele vloeren tevoorschijn komen zullen deze opnieuw bekeken en geëvalueerd moeten worden.

04.02.03 WANDEN

De wanden van het woongebouw zijn allen wit geschilderd of behangen. Hoewel het pleisterwerk niet onderzocht werd, kan er wel vanuit gegaan worden dat hier nog 19de-eeuwse pleisterlagen aanwezig zijn. Voor het merendeel van de muurvlakken zal behoud en plaatselijk herstel mogelijk zijn.

Voornamelijk in kamer 0.3 zijn er veel vochtproblemen in de wanden. Na grondig onderzoek is het nodig om de lacunes te herstellen en de vochtproblemen te verhelpen.

Rood tot fel groen geverfde wanden passen niet in de historische context van een begijnhofwoning en worden bij voorkeur kalkwit geschilderd.

- Oplossen van vochtproblemen in kamer 0.3
- Verwijderen storend behangpapier en recente behangsels, met de nodige aandacht voor de stratigrafie van de muur/ of oude structuren die mogelijk hieronder bewaard blijven
- Herstel van origineel pleisterwerk
- Gedicht bovenlicht herstellen na uitnemen van verlaagd plafond (kamer 1.2)

In de traphal van de zoldertrap is één wand afgewerkt met brede planken, maar grijs overschilderd.

- Behoud en restauratie van houten tussenwand
- Verwijderen van ongepaste verven

04.02.04 PLAFOND

(5) **Verlaagde plafonds**

In de woning zijn enkele kamers afgewerkt met een verlaagde plafonds, waardoor de structuren en de afwerking niet zichtbaar zijn voor controle. Dit geldt bijvoorbeeld voor de traphal en kamer 1.2 op de verdieping. Verlaagde plafonds dient men op termijn te verwijderen. De plafonds dient men te controleren en herstellen met compatibele materialen.

(6) **Vlak bepleisterde plafonds**

In de meeste kamers is het plafond vlak bepleisterd. In alle gevallen moet men trachten om zoveel mogelijk van het authentieke pleisterwerk te behouden en de nodige herstellingen uit te voeren vanuit de houten vloer. In de kamers zijn de plafonds op het eerste zicht in goede staat. Storende afdekklagen dienen verwijderd te worden. Het is mogelijk dat er zich nog rinkellatjes onder de pleisterlaag bevinden. Ook hier wordt ingezet op behoud en plaatselijk herstel.

(7) **Moerbalk met balksleutels**

In enkele ruimtes liggen de authentieke bepleisterde moerbalk met of zonder balksleutels zichtbaar. In de loop der tijd werden de moerbalken vaak gebeitst, geschilderd, bepleisterd of ingekast. Deze afwerkingslagen zijn niet waardevol. Bepleisterde moerbalken kan wel behouden blijven indien zij als integraal onderdeel zijn van een totaal bepleisterd plafond.

Rode geverfde kleur op moerbalk is storend, beter kalkwit te schilderen, in overeenstemming met het plafond. In overleg met erfgoed kan er eventueel een materiaaltechnisch onderzoek gebeuren naar originele afwerkingslaag van de moerbalk en balksleutel. De houten moerbalken kunnen bij restauratie nagezien worden en (indien nodig) een preventief curatieve behandeling met insecten- en schimmelwerend product krijgen.

04.02.05 TRAPPEN

De houten trap in de inkomhal en zoldertrap wordt best preventief en curatief behandeld worden maar vertoont op het eerste zicht geen aanhoudende schade van insecten en fungi. De onderste trede van de zoldertrap zit los en is opnieuw te bevestigen. De trap is volledig te reinigen. De overige treden zijn, hoewel moeilijk begaanbaar, in relatief goede staat. Noodzakelijke aanpassingen van steile, niet-comfortabele trappen, enkel na overleg met Erfgoedconsulenten.

De treden in de opkamer zijn afgewerkt met een vast tapijt en de onderzijde is bepleisterd. Hierdoor kon de structuur ervan niet onderzocht worden. Deze afwerking dient bij restauratie te worden verwijderd en herstel van de houten optreden.

04.02.06 HAARDEN

- Materiaaltechnisch en stratigrafisch onderzoek naar originele afwerkingslagen van schouwmantel en haard
- Herstel van haardwand en -vloer (na verwijderen van recente afwerkingslagen)
- Punctueel herstel van gedichte brede haard aan opkamer
- Behoud en punctueel herstel van schoorsteenmantel

De grote haard in het salon is beige overschilderde, mogelijk is er een oude stratigrafie bewaard. De brede haard aan de opkamer is volledig gedicht en niet meer afleesbaar dat hier zelfs een haard zat. De haardwanden in de woning zijn alle drie dichtgemaakt, bepleisterd en beschilderd. Bij afbraakwerken moet men aandacht hebben of er mogelijk oudere betegelde haardwand of afwerkingslagen hieronder bewaard zijn. Mogelijk is er een oude stratigrafie bewaard.

De 18de-eeuwse schouwmantel op de verdieping heeft een verbouwd onderste deel waarbij het volume is uitgebreid, de haardwand is gedicht, mogelijk zijn oudere afwerkingslagen hieronder bewaard. Deel van de oude haardvloer ligt zichtbaar, bestaande uit rood gebakken plavuizen.

04.02.07 DEURSCHRIJNWERK

- Moderne schildersdeuren naar kelder en opkamer te vervangen met reconstructie van opgeklampte deuren naar historisch model
- Restauratie van opgeklampte deuren (verdieping): deze deuren zijn bekleed met plaatmateriaal zodat originele brede planken van de deur verborgen zijn, plaatmateriaal voorzichtig te verwijderen en herstel van houten brede planken

04.02.08 VENSTERSCHRIJNWERK

Het schrijnwerk vertoont langs de binnenzijde geen opvallende schade, maar regelmatig herschilderen is wel raadzaam. Op enkele plaatsen vertoont het schilderwerk echter craquelures.

HOOFDSTUK 05

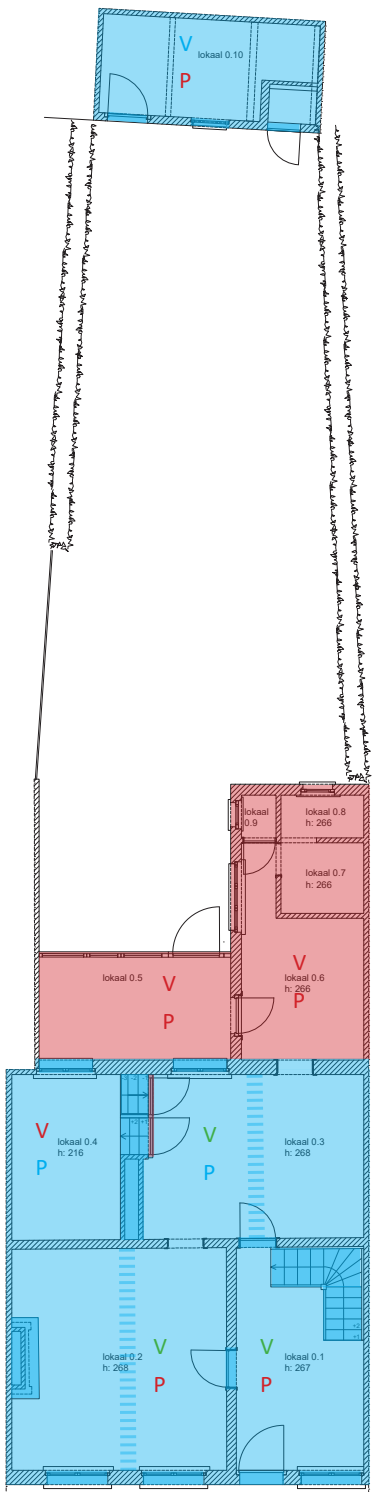
SYNTHESE WAARDESTELLING

- Hoge erfgoedwaarde: behoud noodzakelijk
- Positieve erfgoedwaarde: behoud wenselijk
- Indifferente erfgoedwaarde:
aangepaste vervanging gewenst
- Geen erfgoedwaarde en beeldverstorend: elementen
dienen verwijderd of vervangen te worden

- Originele moerbalken
- V

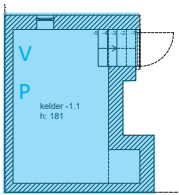
Vloerafwerking
- P

Plafondafwerking

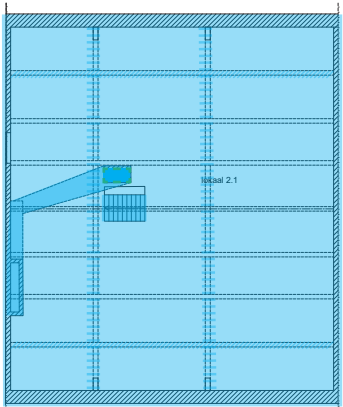
afb. 80: Grondplan © ARAT architecten.

-1

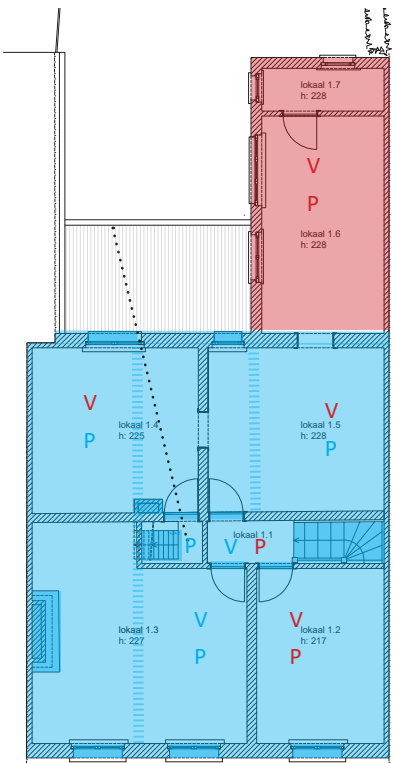
afb. 83: Kelderplan © ARAT architecten.

+2

afb. 82: Zolderplan © ARAT architecten.

+1

afb. 81: Plan verdieping © ARAT architecten.

Elementen in het **blauw ingekleurd** zijn ruimtes, gevels, muurmassieven en interieuronderdelen met grote erfgoedwaarde uit de 17de, 18de en -19de-eeuwse bouwfasen. In deze ruimtes zijn verschillende authentieke interieurelementen aanwezig en/of bleef de ruimteconfiguratie nagenoeg ongewijzigd bewaard. Blauw ingekleurde elementen zijn beeldbepalend voor het gebouw en moeten in functie van het behouden van de erfgoedwaarde van het gebouw bewaard of in geval van aanpassing ondubbelzinnig afleesbaar blijven. De **groen ingekleurde** elementen hebben een positieve erfgoedwaarde, wat wil zeggen dat de elementen bijdragen aan de architectuurhistorische waarde van het gebouw en/of de ensemblewaarde van het interieur maar veranderingen hebben ondergaan. Met dergelijke elementen wordt behoedzaam omgegaan en aanpassingen dienen met respect te gebeuren. Elementen met een **gele inkleuring** hebben geringe erfgoedwaarde. Door de vele veranderingen hebben ze ingeboet aan authenticiteit. Het aanpassen van deze elementen moet gebeuren met respect voor de elementen met grote erfgoedwaarde. Elementen in het **rood ingekleurd** hebben geen erfgoedwaarde en/of zijn beeldverstorend en worden bij voorkeur verwijderd of vervangen om de erfgoedwaarde te herstellen.

Grote erfgoedwaarde

- Bewaard **hoofdvolume** onder zadeldak, bedekt met Vlaamse pannen
- Bewaarde **gevelordonnantie** voor- en achtergevel, met behoud van bouwsporen
- Bewaarde **eenheidsarchitectuur**, met integraal behoud van opgaand metselwerk, schrijnwerk inkomdeur met bovenlicht, vensters met oude roedeverdeling, vensterluiken, blauwe hardstenen dorpels, wit geschilderde lateien, muurankers en kroonlijstgoot met een geprofileerde boordplank
- Typologische **tuinberging**, in samenhang met de andere woningen
- Bewaarde **ruimteconfiguratie** van de Kempisch dorps huis met 17de-eeuwse voutkelder, opkamer, mooskeuken (huidige eetkamer) met restant van brede haard, inkomhal met trappenhuis en woonkamer met brede haard
- Bewaarde 17de-eeuwse eikenhouten **dakconstructie**, inclusief kromstijlen, pen-in-gatverbindingen, telmerken, houten plankenvloer, metselwerk met bouwsporen van lager gelegen eerste dak, schoorsteenkanalen en oude kalkbepleistering
- Bewaarde 17de-eeuwse **houten draagstructuren**: moer- en kinderbalken, met (geprofileerde) balksleutels, het dakgebinte en plankenvloeren.
- Bewaarde 17de-eeuwse **voutkelder** met plavuizenvloer, gekalkte en bepleisterde wanden met nis en houten zoldering
- Bewaarde 17de-eeuwse **opkamer** met plankenvloer, houten optreden, gekalkte en bepleisterde wanden
- Bewaarde 17de-eeuwse brede **haard** met authentieke geprofileerde haardbalk en schouwwallen en restant van brede haard (tussen opkamer en mooskeuken)
- 18de-eeuwse **schoouwmantel** met stucwerk op verdieping
- Authentieke bewaarde **schoorsteenkanalen** (verdieping en zolder)
- 18de-eeuwse **binnendeuren** begane grond met met spiegelboogvormig afgerond lijstwerk, incl. beslag (kruisgehengen, inlaatsloten)
- 18de-eeuwse **opgeklampte binnendeuren** verdieping, incl. beslag (kruisgehengen, inlaatsloten)
- Authentiek schrijnwerk van de laat 18de- begin **19de-eeuwse vensters**, venster met schuifspanjolet met wentelbare makelaar of raamschuiven, inclusief het vensterbeslag en getrokken beglazingen en kleinhoutverdeling
- Authentieke trappenhuisen
- Houten beplankte binnenwanden
- Oude afwerkingslagen in kalkpleister of kalei (wanden en plafond)

Positieve erfgoedwaarde

- 20ste-eeuwse tegelvloeren, gelegd in dambordpatroon

Geen erfgoedwaarde & beeldverstorend

- Verlaagde plafonds
- Vinyl/ linoleum/ tapijt bekledingen
- Storend behangsels / fel beschilderde wanden
- Te grote aanbouw van twee bouwlagen onder platdak & veranda

05.01 ALGEMENE APPRECIATIE EXTERIEUR

Begijnhofwoning nr. 20 hoort samen bij woning nr. 18 tot en met 21 onder gemeenschappelijk zadeldak, waarvan nummers 20 en 21 een 17de-eeuwse kern hebben, gevel werd verhoogd vermoedelijke 18de eeuw, en in 19de eeuw geüniformeerd qua vormgeving, modulering, materiaalgebruik en schrijnwerk met de rest van het begijnhof. Bijzonder is dat bij begijnhofwoning nr. 20 op de begane grond drie vensters met schuifspanjolet met wentelbare makelaar zijn bewaard en in de achtergevel drie raamschuiven, te dateren eind 18de- begin 19de eeuw. De woningen nr. 20 en 21 vormen een representatief voorbeeld van 17de-eeuwse Kempische dorshuizen met oude kern, in de 18de en 19de eeuw voorzien van nieuw schrijnwerk, maar met behoud van 17de-eeuwse bouwsporen. De woningen zijn beeldbepalend voor het Turnhoutse begijnhof. De samenhang moet behouden blijven en elke mogelijke wijziging aan één van de gevelementen moet in harmonie én strikte vormelijke gelijkheid zijn met nrs. 18 tot en met 21 (met uitzondering op het afwijkende waardevolle vensterschrijnwerk).

Belangrijke elementen i.f.v. het behoud van de erfgoedwaarde zijn:

- Behoud van de gevelordonnantie
- Behoud van bouwsporen en bouwnaden (voor- en achtergevel)
- Bedaking in rode en gesmoorde Boomse pannen
- Kroonlijstgoot met een geprofileerde boordplank
- Zinken regenwaterafvoer met gietijzeren pijpstuk
- Het wit geschilderd buitenschrijnwerk van de vensters met roedeverdeling, getrokken glas, wit en groen geschilderde buitenluiken en vensterbeslag
- Het groen geschilderd buitenschrijnwerk van de deur, inclusief bovenlicht en het beslag, zoals restanten van de trekbel, gietijzeren brievingleuf, enzovoort
- Dorpels in blauwe hardsteen en wit geschilderde lateien
- Kleine erfgoedelementen zoals plaatje met huisnummer en muurankers

De **recente aanpassingen** zijn betreurenswaardige ingrepen. Om het historisch karakter van de begijnhofwoning te herstellen worden bij voorkeur de veranda en uit proportie gebouwde aanbouw van twee bouwlagen onder platdak afgebroken, indien gewenst vervangen met meer gepaste aanbouw van één bouwlaag onder zadeldak. Het nieuwe ontwerp moet beter aansluiten in de historische context van de begijnhofwoning. Het ontwerp dient in overleg met het agentschap Onroerend Erfgoed te gebeuren. Voor alle aanpassingswerken aan het parament dient het gebruik van mortel met toeslag van cement vermeden te worden. Het metselwerk moet in het juiste verband worden gemetseld en met behulp van kalkmortel. Cementvoegen moeten worden verwijderd en heropgevoegd met kalkmortel. Regenafvoeren in pvc zijn te vervangen door zinken afvoeren.

De **tuinberging** achteraan de tuin vormt een ensemble met de aanliggende tuinbergingen. Zij vormen onderdeel van een rij tuinbergingen. Deze worden als waardevol gequoteerd en dienen dusdanig behouden te blijven. Belangrijke elementen i.f.v. het behoud van de erfgoedwaarde zijn de wastobbe, het opgaand metselwerk in kruisverband, kalkbepleistering, bakstenenvloer, wit geschilderd vensters met houten roedeverdeling, groen geschilderde opgeklampte deur en aardappelhok-luik en bedaking in rode Vlaamse pannen.

05.02 ALGEMENE APPRECIATIE INTERIEUR

De waarde van deze woning betreft voornamelijk de bewaarde planindeling die teruggaat op de typologie van 17de-eeuwse Kempische woonhuis, maar bevat hiernaast ook nog talrijke bewaarde interieuronderdelen.

De bewaarde planindeling van een Kempisch dorps huis moet afleesbaar blijven en dateert vermoedelijk nog geheel uit de 17de eeuw. Kenmerkend is de planindeling van de benedenverdieping, opgedeeld in twee grote voorkamers met een brede schouwhaard en trappenhuis en daarachter een smallere ruimte met onderkelderde opkamer (inclusief: tweede brede keukenhaard, voormalige voutkelder, opkamer en mooskeuken). Een belangrijk onderdeel van de woning is de brede gotische haard die bewaard is, inclusief geprofileerde haardbalk en wangen in het salon. De haard in de andere kamer is een gemuteerde haard. De haard draag geen bijzondere bouwhistorische waarde maar zelfs indien men de haarden niet meer zou nodig hebben omwille van een vervangende centrale verwarming, mag er in geen geval geraakt worden aan de typologische opbouw indien men hun aankleding zou willen aanpassen. De haardomkadering moeten wél degelijk bewaard blijven als bouwspoor van de verwarming ‘per kamer’ en als architecturaal centrum van het lokaal.

In een tweede bouw fase werd de woning opgehoogd met een eerste verdieping, uit deze verbouwingsperiode dateert de 18de-eeuwse schouw op de verdieping en de talrijke bewaarde 18de-eeuwse binnendeuren, inclusief deurbeslag (gelijkvloers en verdieping). De brede moerbalken met of zonder geprofileerde balksleutels zijn ook bewaard (mogelijk in de 18de eeuw al bepleisterd in samenhang met het plafond). Het behoud van de gemetselde muurmassieven, schouwlichamen en houten draagstructuren, trap en vloerbepanking is verplicht. De achterliggende aanbouw is een het resultaat van een 20ste-eeuwse verbouwing en niet waardevol, evenals de veranda. Deze aanbouw is zoals eerder gezegd uit proportie (te hoog en te lang) waardoor het storend werkt op het historisch uitzicht van de achtergevel.

De horizontale opdeling van een begijnhofwoning in 2 appartementen is ook een betreurenswaardige ingreep. Niet alleen is het onmogelijk om de tussenvloer als een volwaardige scheidingsvloer op te bouwen tussen twee afzonderlijke eigendommen. Het is bijzonder moeilijk om deze lichte houten vloerstructuren in regel te brengen met de actuele reglementering qua brandbeveiliging en akoestische comfort-isolatie tussen twee wooneenheden. Maar dit kan desnoods nog opgelost worden, hét grootste probleem van deze opdeling in 2 woningen is dat dit de uitbouw over twee bouwlagen tot gevolg heeft gehad terwijl dit volume zou, zoals reeds eerder gesteld, eigenlijk zou moeten afgebroken worden. Dit zou door het OCMW als een basisvoorwaarde moeten opgelegd worden aan de kandidaat voor de erfpacht. Het handhaven van dit volume van de aanbouw omdat “het er nu eenmaal staat” en de status van een eerder stedenbouwkundige vergunning heeft, kan enkel nu nog door het OCMW worden gecorrigeerd door het als een afdwingende voorwaarde op te leggen. Het behouden van 2 woningen in deze begijnhofwoning is op zich geen foute optie (dit gebeurde bij de begijnen ook) maar dit kan enkel toegelaten worden als er m.a.w. een andere inpandige oplossing wordt gevonden voor de uitbouw op de verdieping.

Verder moet intern de “4-kamerindeling” duidelijker afleesbaar blijven. Ook is het herstel van de grote haard tegen de tussenmuur van de mooskeuken en opkamer in het kader van een restauratie wenselijk. Hierbij dienen de opkamer en kelder voorzien te worden van een gepaste afsluiting, de recente schildersdeuren passen hier niet en worden bij voorkeur vervangen met opgeklampte deuren naar historisch model. De authentieke 18de-eeuwse binnendeuren op de begane grond (met spiegelboogvormig afgerond lijstwerk) en opgeklampte deuren verdieping dienen integraal behouden te blijven, inclusief origineel deurbeslag en gehengen. Recent afdek materiaal doet de historische waarde van de deuren teniet en worden bij voorkeur voorzichtig verwijderd.

In de ganse woning moeten de houten draagstructuren integraal bewaard blijven, bestaande uit het eikenhouten kapebinte met pen-in-gatverbindingen en telmerken, dragende moerbalken met balksleutels en de draagvloeren, d.w.z. authentieke kepers en vloerplanken. Het is niet duidelijk of de plankenvloeren nog in iedere ruimte aanwezig zijn. Bij de restauratie van deze woning moet hier dus rekening mee gehouden worden bij het vrijleggen van de structuren na het verwijderen van vinyl (verdieping en opkamer) en isolatiemateriaal (zolder). Verlaagde plafonds of recente plafondbekledingen dienen verwijderd te worden.

Op vlak van vloerafwerking is de plavuizenvloer in de kelder de oudste en meest waardevolle vloer. Deze vloer moet koste wat kost behouden blijven. De betegelde vloeren in dambordpatroon dateren uit de 20ste eeuw maar passen wel in het interieur van de begijnhofwoning waardoor ze bij voorkeur bewaard blijven. Vinyl, linoleum en tapijtbekledingen uit de tweede helft van de 20ste eeuw zijn storend en moeten verwijderd worden met herstel van plankenvloeren die hieronder wellicht bewaard zijn.

Grote aandacht gaat ook uit naar het behoud van het vensterschrijnwerk inclusief het beslag. De laat 18de - 19de-eeuwse vensters, bestaande uit houten ramen (venster met schuifspanjolet met wentelbare makelaar of raamschuiven) met ijzeren glasroedes, eventueel voorzien van luiken dienen bewaard te blijven. Deel van de ramen beschikken nog over oud getrokken glas, met mastiek vastgezet in de glasroedes. Het authentieke vensterbeslag moet ook bewaard blijven.

Diverse veel terugkomende en eerder onopvallende **interieuronderdelen** moeten behouden worden omdat ze wel degelijk een bepaalde bouwhistorische waarde hebben.

- Vlakke muur- en plafondbepainting (op latwerk): ook al werd dit niet kamer per kamer geanalyseerd: men mag er vanuit gaan dat een groot deel van de wandbepainting nog (deels) oorspronkelijk is en of bijgewerkt werd in de 19de eeuw. Men moet deze trachten te behouden en te sparen bij het aanpassen van de technische installaties. Eenvoudige afwerkingen zoals bepleisterde muren en plafonds zijn bij deze eenvoudige woningen de maatstaf. Het toevoegen van vreemde ornamenten is sterk af te raden.
- Decoratieve deurkrukken en vensterkrukken; bouwspoor van gedicht bovenlicht (traphal verdieping)
- Historiserende verdreven steektrap en houten zoldertrap
- De houten optreden naar de opkamer, bij restauratie zou men wel best nazien of onder de grijze verflagen op de houten trap nog andere verf- of beitslagen aanwezig zijn.
- Bakstenen keldertrap

Voor het herstel van de erfgoedwaarden van de begijnhofwoning zou men volgende **elementen** bij voorkeur verwijderen:

- Verwijderen van verlaagde plafonds of recente plafondbekledingen
- Verwijderen van storende recente vloerbekledingen zoals vinyl, linoleum en tapijt
- Verwijderen van storende behangpapieren, betegelde en fel gekleurde wanden
- Verwijderen van storende fel gekleurde verflaag op moerbalk en balksleutels
- Herstel van onderste deel van de schouwmantel (kamer 1.3)
- Vervangen van schildersdeuren met modern beslag met exemplaren naar historisch model (opkamer en kelder)
- Afbraak van veranda en aanbouw van twee bouwlagen onder plat dak
- Nieuw ontwerp voor aanbouw

HOOFDSTUK 06

BIBLIOGRAFIE

06.01 LITERATUUR**(1) Gedrukte bronnen**

- S. De Sadeleer en G. Plomteux, Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie Antwerpen, Arrondissement Turnhout, Kanton Turnhout, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 16N1, Brussel – Turnhout, 1997.
- C. D’haese, Het 19de-eeuwse herenhuis als ontwerpopgave. Inzichten in de burgerlijke wooncultuur in Gent en haar banlieue, 2011-2012.
- H. Vanden Bossche, Begijnen, begijnhoven en het begijnhof van Turnhout, 2013, Turnhout.
- G. Vlaemynck, Pastorieën en pastoorswoningen te Brugge (1802-1914): een vergelijking tussen het centrum en de periferie, Masterproef voorgelegd aan de Faculteit Letteren en Wijsbegeerte, Vakgroep Kunst-, Muziek- en Theaterwetenschappen, Universiteit Gent, 2007-2008.

(2) Rapporten

- ARAT architecten, Landschapsbeheersplan begijnhof Turnhout, 2014.
- ARAT architecten, Woningbeheersplan begijnhof Turnhout, 2016-2017.

(3) Websites

- Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Begijnhof [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/122152>, geraadpleegd op 10-12-2023.
- ‘Begijnhof Turnhout: Beschermd monument van 27-05-2015 tot heden’, Agentschap Onroerend erfgoed, <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/9758>, geraadpleegd op 4 april 2022.
- Delcampe beeldbank: <https://www.delcampe.net/nl/verzamelingen/>
- Geoportaal: <https://geo.onroenderfgoed.be/>
- KIK-IRPA beeldbank: <http://balat.kikirpa.be/intro.php>
- TENEO beeldbank, KUL

06.02 ARCHIVALIA**(1) Stadsarchief Turnhout, Historische kaarten en plannen**

- Kaart met zicht op het kasteel en het begijnhof, s.n., 1642. Papier, pen, aquarel. 56,5 x 38 cm.
- Gravure van Vostermans uit ca. 1667. Papier. 52 x 37,5 cm.

(2) Rijksarchief België, Kaarten en plannen

- Primitieve kadasterkaart, 1834, Turnhout, 4de afdeling, sectie Q.

(3) Kadasterarchief, provincie Antwerpen

- Mutatieschetsen, Turnhout, 4de afdeling, sectie Q.